

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karin Kinghamová

**Podoba rodinného života ve vybraných
nových náboženských hnutích v ČR**

**The form of family life in selected new
religious movements in the CR**

Praha 2013

Vedoucí práce: PhDr. Anežka Misauerová, DiS.

Poděkování

Děkuji PhDr. Anežce Misauerové DiS. za vedení mé bakalářské práce, odborné rady, a především za vstřícnost se kterou se mi věnovala. Také bych ráda poděkovala všem svým respondentům a Doc. PhDr. Zdeňku Vojtíškovi Th.D. za zapůjčenou literaturu a hlavně jeho neskonalou trpělivost.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17.5. 2013

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá formami rodinného života ve vybraných nových náboženských hnutích v České republice a jejich specifiky. V práci nalezneme rámcový přehled podob české rodiny a české náboženské scény pro představu toho, co je v České republice považováno za běžné. Dále spis nabízí rozbor problematiky termínů: nové náboženské hnutí a sekta. Snaží se nahlédnout i hlouběji a vysvětlit, proč tato hnutí vznikají a kteří lidé do nich vstupují, jaký je mechanismus těchto alternativních náboženství, poukazuje na jejich variabilitu a neopomíná ani legislativní pojetí náboženství u nás. Ve své druhé části se práce zabývá jednotlivými novými náboženskými hnutími. Každé hnutí je obecně charakterizováno a poté je popsána podoba rodinného života v jeho kontextu a to prostřednictvím odborné literatury a rozhovorů se členy konkrétních náboženských společností.

Klíčová slova

rodina, rodinný život, nové náboženské hnutí, sekta, svědkové Jehovovi, adventisté sedmého dne, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, Hare Krišna

Abstract

This Bachelor thesis deals with different forms of family life in some new religious movements in the Czech Republic and their specific features. The study provides an overview of Czech family life and of the Czech religious scene so as to give an idea of what is considered usual in this country. A more in depth analysis considers the terms „new religious movements” and „sects”, why they appear and who are the people who join them. It describes the mechanisms of these alternative religions, their variability, not forgetting the local legislative approach to religion. The second part of the thesis presents individual new religious movements with a general characteristic and a description of their family life with the help of specialized literature and interviews with members of specific religious societies.

Key words

family, family life, new religious movements, sect, Jehovah's Witnesses, Seventh-day Adventists, Mormons, Hare Krishna

Obsah

Úvod	1
1 Česká rodina	3
2 Nástin náboženského života v České republice	6
3 Vymezení pojmu „nové náboženské hnutí“	8
3.1 Podrobnější charakteristika nových náboženských hnutí	9
3.2 Stručná klasifikace nových náboženských hnutí	11
4 Nová náboženská hnutí versus sekty	13
4.1 Nebezpečí sekt.....	15
5 Vybraná nová náboženská hnutí u nás a jejich charakteristika	17
5.1 Svědkové Jehovovi.....	17
5.2 Podoba rodinného života svědků Jehovových	18
5.2.1 Teoretická úroveň	18
5.2.2 Praktická úroveň.....	20
5.3 Adventisté sedmého dne.....	22
5.4 Podoba rodinného života adventistů sedmého dne	23
5.4.1 Teoretická úroveň	23
5.4.2 Praktická úroveň.....	24
5.5 Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů.....	26
5.6 Podoba rodinného života členů Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů	28
5.6.1 Teoretická úroveň	28
5.6.2 Praktická úroveň.....	30

5.7	Hnutí Hare Krišna.....	32
5.8	Podoba rodinného života v hnutí Hare Krišna.....	34
5.8.1	Teoretická úroveň	34
5.8.2	Praktická úroveň.....	35
6	Závěrečné shrnutí.....	39
7	Závěr.....	43
8	Použitá literatura.....	45
9	Elektronické zdroje.....	46
10	Přílohy.....	48

Úvod

Stále se zvyšující tempo, požadavky a náročnost tohoto světa způsobují ztrátu některých jistot dnešního člověka. Mnohdy se v dnešní konzumní společnosti setkáváme až s postrádáním smyslu života. Strategie vypořádání se s touto situací jsou různé, nicméně přirozená tendence člověka je hledat útěchu a smysl v duchovní oblasti. Tradiční církve nestačí vždy odpovídat na všechny duchovní potřeby dnešních lidí, a tak vznikají alternativní náboženské společnosti, které se snaží prázdná místa vyplnit, dát lidem oporu v tomto „světě plném nebezpečí“ a nalézt nový smysl života. Četnost a variabilita těchto nových náboženských hnutí je vyšší než si zpravidla myslíme. Díky tomuto fenoménu alternativního náboženství, stává se nám pedagogům stále častěji, že se ve třídách či jiných zařízeních (ať již volnočasových či poradenských) objevují děti pocházející z těchto náboženských prostředí i se svými odlišnostmi. Pro nás je nutné nenechat se zaskočit a na tyto změny pružně reagovat. V těchto případech je pro okolí, které se snaží s dítětem a jeho rodinou spolupracovat, nejdůležitější pochopit specifika rodinného života v kontextu nových náboženských hnutí v České republice. A právě tato snaha o porozumění se stala předmětem mé práce.

Pokusím se zjistit, jaká jsou specifika rodinného života v kontextu vybraných nových náboženských hnutí v České republice. Konkrétní náboženská hnutí jsem vybírala podle toho, se kterými z nich jsem nejvíce přišla do kontaktu, tzn., že jsem se s nimi setkala na ulic při jejich misijní činnosti nebo při jiných příležitostech a díky tomu mi nejsou úplně neznámá. Zaměřím se na oblasti rodinného života, jako jsou výchova a její podoby odvozené od hodnot rodičů dané jejich vírou, trávení volného času dětí z těchto rodin, uzavřenost či otevřenost rodiny vůči okolnímu světu, ale i na negativní jevy, které jsou v majoritní společnosti dnes velmi časté jako rozvodovost, neúplné rodiny apod. Budu zkoumat, zda je každodenní režim rodin zapojených v některém novém náboženském hnutí rozdílný od rodin bez vyznání či rodin vyznávajících tradiční náboženství. Podívám se na to, jestli rodinné uspořádání v nových náboženských hnutích vykazuje nějaká specifika apod.

Těžištěm mé práce budou tato čtyři hnutí: svědkové Jehovovi, Církev adventistů sedmého dne, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů a Hare Krišna. Všechna tato hnutí jsou křesťanská vyjma Hare Krišna, které vychází z hinduismu. Může být zajímavé zjistit, zda se rodinný život Hare Krišna odlišuje nejvíce od toho, co nám připadá běžné. Mohlo by se

však stát, že nakonec pro nás bude „nejexotičtější“ život jiného hnutí. Ale to ponechme následujícím stranám.

1 Česká rodina

Na úvod je nutné položit určitou základnu a předpoklady, z nichž vycházíme při zkoumání rodiny a rodinného života. Rodina je „*původní a nejdůležitější společenskou skupinou a institucí*“ (Petrušek, 1996) či „*malá skupina lidí spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami*“ (Kraus, a další, 2001 str. 78), jejímiž funkcemi je primární socializace dětí tedy socializačně-výchovná funkce, emociálně psychologické zázemí členů rodiny, ale také ekonomické zázemí a biologická reprodukce.

Podoba české rodiny se v posledních desetiletích dosti proměnila. Téměř už se dnes nesetkáváme s vícegeneračními rodinami. Nejčastějším typem rodinného soužití je v dnešní době rodina dvougenerační či nukleární čili soužití rodičů a dětí. Objevuje se však stále více jednočlenných (staří lidé žijící sami, ale čím dál tím více mladí svobodní lidé tzv. singles) či neúplných rodin. Společně s tímto fenoménem se objevují také nesezdaná soužití a pokles sňatečnosti. Sňatek již v dnešní době nemá takovou důležitost a přitažlivost. V souvislosti s otevřením světa a možností po roce 1989, prudce klesla sňatečnost a tento trend trvá dodnes. Mladí lidé odkládají svatbu i rodičovství. Věk prvorodiček se značně zvýšil, dnes je to něco okolo 26., 27. roku života a stoupá také počet žen celoživotně bezdětných. Snižuje se stabilita rodiny, téměř každé druhé manželství dnes končí rozvodem. Tato nestabilita je důsledkem důvodu vzniku rodiny, což je potřeba lásky, pozitivních citových vztahů, proto se také někdy dnešní rodina nazývá „vztahová“ (na rozdíl od tradiční rodiny, kterou pohromadě držela hlavně ekonomická potřeba zabezpečení). Manželé jsou autonomní, nejsou na sobě závislí. Dnešní člověk se chce prostřednictvím rodiny seberealizovat, nechce se pro ni obětovat. Na většinu lidí už dnes ani neplatí náboženské pravidlo: co Bůh spojil, člověk nerozlučuj, a proto pokud nejsme v manželství spokojeni, není žádný důvod ho nadále udržovat.

Na jednu ženu dnes vychází asi 1,2 dítěte, s tím souvisí další jev, a to je stárnutí evropské populace, ale také „vymírání“ původního obyvatelstva. Při trvalé natalitě 1,2 dětí na ženu, klesne počet původního českého obyvatelstva o polovinu každých 37 let (Možný, 2008 stránky 267-268). Nízká porodnost je vyrovnávána přistěhovalci. Na oblíbenosti získává také nový životní styl single. Jak jsem již zmínila, existuje čím dál více celoživotně bezdětných lidí, jejichž cílem je spíše karierní úspěšnost a na to je rodina příliš svazující. Stejně tak se objevují dvoukariérová manželství, kde na děti a řádnou výchovu nezbývá příliš času. Tak se

objevují děti lékařů v celoročních školkách po boku dětí, jejichž rodiče jsou narkomani či alkoholici. Můžeme nalézt návrhy na nějaké nové typy rodinného soužití, jako jsou např. homosexuální svazky. Jaký by však tento způsob soužití měl dopad na funkci výchovy, se zatím doporučuje nezkoušet. Další alternativní rodinnou formou je třeba soužití v komunitě nebo jak již bylo zmíněno tzv. manželství „na psí knížku“.

Z předchozích řádků by se mohlo zdát, že rodina je dnes spíše přítěží, že je to přežitek, který člověku brání v rozletu. Výzkum hodnotové orientace v naší společnosti Centra pro výzkum veřejného mínění SOU AV ČR však ukazuje něco jiného. Více než tři čtvrtiny respondentů si na první místo ve svém hodnotovém žebříčku postavili rodinu. Jinou než nejvyšší prioritu rodině přisuzovali především lidé mladí, svobodní a bezdětní, častěji šlo o muže. Poněkud nižší četnost prvního místa se vyskytla též u rozvedených a těch, kdo žijí v jednočlenné domácnosti¹.

Marie Čermáková zpracovala velmi zajímavou sociální analýzu Rodina a měnící se gender role². Dozvídáme se z ní, že více než polovina mužů a žen je zastáncem tradičního uspořádání rolí v rodině s tím, že žena zůstává v domácnosti. To však nejde vždy uskutečnit z ekonomických důvodů, žena se stává spoluživitelkou rodiny spolu s manželem. K tomuto modelu se kloní třetina mužů a žen. Role matky v rodině je však velmi vytížená. Asymetrie dělby práce v rodině a při výchově dětí jednostranně postihuje ženy. Přesto se však současná dělba prací uvnitř rodiny blíží spíše k tradičnímu modelu, než k modelu moderní domácnosti založené na stejném podílu činnosti ženy i muže. Muži jsou do prací v rodině zapojeni méně, nenesou odpovědnost za každodenní chod rodiny. Česká rodina se tak ocitá někde napůl cesty mezi tradičně orientovaným modelem a změnou gender rolí, kterou by ženy významně pocítily.

Pokud se zaměříme také na způsob trávení volného času české populace, zjistíme, že nejvíce času lidé stráví před televizí a poslechem hudby, na další místo se řadí aktivity u počítače. V mnohem menší míře také Češi tráví čas nakupováním či sportem a procházkami.

¹ ČERVENKA, Jan. Hodnotové orientace v naší společnosti. *Centrum nezávislého průzkumu veřejného mínění* [online]. 2005 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2005-2/hodnotove-orientace-v-nasi-spolecnosti>

² ČERMÁKOVÁ, Marie. *Rodina a měnící se gender role: sociální analýza české rodiny* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997, 92, 24 s. [cit. 2013-05-14]. Working Papers, 97:8. ISBN 80-859-5042-1. Dostupné z: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/153_97-8wptext.pdf

Cílem těchto aktivit je odpočinek a relaxace³. Agentura STEM/MARK se zaměřila přímo na výzkum trávení volného času rodičů s dětmi. 78% českých rodin s dětmi ve školním a předškolním věku tráví čas o víkendech společně. Více než polovina rodin považuje za ideální strávit víkend s dětmi aktivně, na výletech do přírody nebo na hrady a zámky. Přesto v praxi se těmto aktivitám tolik nevěnují. Naopak nakupování v nákupních centrech zvolilo za lákavý způsob trávení společného času pouze 1% dotázaných, nicméně ve skutečnosti jde o 7. nejčastější víkendovou činnost. Dále průzkum ukázal, že alespoň jednou za měsíc jezdí na výlety do přírody 52 % rodin, do multikin jich chodí 9 % a do aquaparku chodí 21 % dotázaných. Na druhou stranu sleduje každý druhý víkend nebo častěji 48 % rodin doma televizi nebo DVD (což koresponduje s trendem trávení volného času celé populace). Další (z kulturního hlediska negativní) fakt je, že 69 % rodin s dětmi ve školním a předškolním věku nikdy nenavštěvuje divadla a koncerty vážné hudby, stejně tak, jako 67 % celé populace⁴.

Obecně se nejčastěji uvádí tři typy výchovy, a to způsob autoritativní, kdy je vychovatel dominantní a dětem je poskytnuto málo svobody a iniciativy. Druhým typem je demokratický způsob, ve kterém vychovatel méně přikazuje než u stylu autoritativního, děti spíše podněcuje k samostatné činnosti a podporuje jejich iniciativu. Často zde dochází k diskusi. Vychovatel na děti působí spíše vlastním příkladem než příkazy a zákazy. Tento styl nejvíce pomáhá rozvíjet sociálně zralou osobnost, proto bývá považován za nejpříznivější. Poslední způsob je způsob liberální, který vykazuje slabé nebo téměř žádné vedení dětí (Čáp, a další, 2007 str. 304). Čechy jednoznačně bývaly zemí, v níž převládala autoritativní výchova. Za poslední dvě desetiletí se však udála určitá změna i v této oblasti. Objevuje se snaha respektovat dětskou osobnost. Podíváme-li se na způsoby výchovy v dnešních českých rodinách, zjistíme, že i u nás se objevuje evropský trend odklonu od autoritativní výchovy směřující k liberální výchově (někdy až k tzv. antiautoritativní). Co je pro děti nejvhodnější, je však již na jinou diskusi, stejně tak jako problematika tělesných trestů.

³ ŠAFR, Jiří a Věra PATOČKOVÁ. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 2010, č. 2 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a4013/f11/100119s_Traveni%20volneho%20casu.pdf

⁴ Jak české rodiny tráví svůj volný čas?. STEM/MARK. *Marketingové noviny* [online]. 2007 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://www.marketingovenoviny.cz/index.php3?Action=View&ARTICLE_ID=5517

2 Nástin náboženského života v České republice

Česká republika je považována (a Češi sami se považují) za tzv. „ateistickou“ zemi. Za výstižnější však shledávám výrok Lužného: „V českém případě se jedná o náboženský skepticismus, nelze mluvit přímo o ateismu. Ten totiž předpokládá popření čehokoliv, co přesahuje běžné smyslové vnímání.“⁵ U nás jde tedy spíše o nedůvěru k církvím, institucionalizovanému náboženství než o nevíru v cokoliv transcendentního. Vznik tohoto postoje bývá spojován s obdobím komunismu, kdy nebylo náboženství příliš uznáváno, církev byla závislá na státu finančně a díky tomu byla i státem kontrolována. Náboženská svoboda byla velmi omezena, byla tolerována pouze náboženství povolená komunistickou vládou. Ukazuje se však, že postoj Čechů k náboženství se vyvíjel tímto směrem již daleko dříve a to nejpozději s modernizačními procesy v 19. století jako byly industrializace, urbanismus, sociální a politická diferenciaci společnosti a scientizace (Václavík, 2010 str. 52).

V České republice je v současné době asi 150 náboženských skupin, z toho je 30 registrovaných jako církev nebo náboženská společnost. Z posledního sčítání lidu, domů a bytů víme, že k víře se hlásí 20,6 % obyvatelstva ČR, bez vyznání je u nás 34,2 % obyvatel a 45,2 % lidí využilo možnost na otázku neodpovídat (což může poukazovat na lhostejnost k víře či dokonce k recesi viz jedna z poměrně častých odpovědí víra Jedi⁶). Z počtu zhruba 2,1 miliónů věřících je jednoznačně nejpočetnější římskokatolická církev s 10,3 %, tedy 1,1 miliony věřícími. Druhou nejpočetnější církví je Českobratrská církev evangelická a jako třetí je uváděna Církev československá husitská. Vidíme, že největší tradici u nás má křesťanství, za další tradiční vyznání považujeme také judaismus a vlivem přistěhovalectví narůstá i počet muslimů. Z Asie se k nám pak také dostává hinduismus či buddhismus. V neposlední řadě existuje poměrně široká nabídka alternativních náboženských proudů, o kterých ve své práci budu mluvit. Výsledky sčítání ukazují, že počet věřících u nás klesá, obzvláště značný je odklon

⁵ LUŽNÝ, D. – NAVRÁTILOVÁ, J. (2011) *Náboženství a sekularizace v České republice*. In: <http://snem.cirkev.cz/download/Luzny.htm> [online]

⁶ Jediismus je víra založená na filozofii rytířů Jedi, popsáné ve filmech a literatuře sci-fi ságy Star Wars.

od klasických velkých církví. Nejvíce věřících nalezneme na jižní a východní Moravě, naopak nejnižším počtem se vyznačují severní a severozápadní Čechy⁷.

⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sčítání lidu, domů a bytů* [online]. 2009-2011 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podletematu&tu=30719&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

3 Vymezení pojmu „nové náboženské hnutí“

Nová náboženská hnutí⁸ jsou často laickou společností pejorativně označována jako sekty. Pokusím se osvětlit rozdíl mezi použitím těchto dvou termínů a vysvětlit podstatu nových náboženských hnutí se zaměřením na Českou republiku.

Termín nová náboženská hnutí se poprvé objevil v 70. letech 20. století. Od té doby se pojem v odborné literatuře užívá, můžeme se však setkat i s označeními: alternativní náboženství, nová náboženství, nové náboženské směry či nová religiozita. Jak již ze samotného názvu vyplývá, je zde důležitý pojem novosti, který zde nemusí být nutně chápán jako pojem časový, spíše jde o náboženství, která nejsou ve společnosti zavedená, s dobou vzniku to nutně souviset nemusí. Novost je zde ovšem relativní i ve vztahu k místu. Hnutí, které je někde považováno za nové, může být jinde již poměrně běžným náboženstvím. Novost těchto NNH spočívá v tom, že nabízejí novou náboženskou cestu či ideu tzv. novou cestu spasení, která reaguje na duchovní potřeby části společnosti, na něž nejsou schopna odpovídat již zavedená klasická náboženství. Vznik nového náboženského hnutí je tedy podmíněn silnou osobností, která je schopna tuto ideu zformulovat a vystoupit s ní. Kolem této zakladatelské osoby se pak utvoří okruh lidí, kteří s ideou sympatizují. Ne vždy však nový koncept zaujme dostatečný počet lidí a uchytí se. Je naprosto přirozené, že taková hnutí vznikají, vyvíjí se a pak se buď ustálí (v tom případě jde o tzv. proces denominalizace⁹), nebo zanikají. Mluvíme-li v našem prostředí o nových náboženských hnutích, jedná se většinou o náboženské společnosti, které vznikaly ve Spojených státech od 60. let 20. století a u nás se začaly prosazovat až po roce 1989. Mluvíme zde například o hnutí Hare Krišna, o mormonech¹⁰ či imanuelitech¹¹ a dalších (Vojtíšek, 2007 stránky 13-20).

V názvu nová náboženská hnutí však též nesmíme opomenout druhou část termínu, tedy pojem „náboženská“. Pod označení NNH řadíme v některých případech i hraniční skupiny, které se zdají být zaměřené spíše na psychoterapii, léčitelství či osobní růst (Vojtíšek, 2007 str. 20).

⁸ používána zkratka NNH, v zahraniční literatuře: new religious movements

⁹ Denominace je náboženská společnost, která je společností akceptovaná a má vůči ní neutrální postoj. Stojí vprostřed cesty mezi NNH a etablovanou náboženskou organizací.

¹⁰ Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů

¹¹ uskupení stoupců myšlenek Jana Dietricha Dvorského

3.1 Podrobnější charakteristika nových náboženských hnutí

V této kapitole vycházím z pojetí charakteristik NNH, které nám předkládá Zdeněk Vojtíšek (Vojtíšek, 2007). Jednou z hlavních charakteristik NNH je jejich novost v tom smyslu, že nejsou ve společnosti etablovaná a to často přináší i napětí mezi daným hnutím a společností. Z toho vyplývají některé další znaky NNH. Můžeme zmínit třeba to, že hnutí samo sebe chápe jako naprosto jedinečné a výlučné a odsouvá tím klasická náboženství na okraj jako méně dokonalou variantu. Vidíme zde tedy určitou formu protestu proti velkým církvím. Tento znak je však naprosto logický, jinak by vůbec nebyl ke vzniku NNH důvod. Stejně takto jedinečně je chápána i jeho posvátná literatura.

Každé nové náboženské hnutí se vyznačuje nějakým znakem specifickým pouze pro tuto náboženskou skupinu, kterou se odlišuje od mateřského náboženství (tj. tradiční náboženství, z kterého vychází). Tento znak se nazývá šibbolet¹². Něco takového můžeme vyzorovat například u svědků Jehovových, kteří se vyznačili odlišným čtením jména Boha „Jehova“, než jak je znám v klasickém křesťanství¹³.

Dalším, co u okolní společnosti vyvolává pochybnosti a co u NNH můžeme vyzorovat, je jejich přesvědčení o tom, že žijeme v přelomové době blízkého konce světa a nastolení šťastného blaženého věku, na což je nutné se připravit (tzv. mileniální očekávání).

Ve srovnání s klasickými či déle fungujícími náboženstvími jsou systémy NNH méně propracované, na okolní společnost mohou působit povrchně a černobíle. Kladou velký důraz na jeden nezpochybnitelný základ, z kterého vycházejí a na jejich svatou literaturu (fundamentalismus).

Vzhledem k tomu, že jde o nové náboženské hnutí, je jeho velikost spíše menší. Malý počet členů umožňuje osobnější vztahy mezi členy, je zde možnost bezprostředních vztahů, a proto leckdy bývá náboženská skupina připodobňována k rodině¹⁴, často se jí také snaží jednotlivcům nahradit. Rodinná atmosféra některých NNH poskytuje svým členům sociální podporu v tomto (pro ně většinou nepřátelském, zkaženém) světě a tím své členy přitahuje k sobě a oddaluje od okolního světa.

¹² Pojem vychází z biblické knihy Soudců, ve které se popisuje, jak soudce Jefte a jeho bojovníci pomocí výslovnosti slova „šibbolet“ rozeznávali své nepřátele.

¹³ Dodnes vědci nebyla objasněna správná výslovnost Božího jména.

¹⁴ Např. hnutí Davida Berga přímo pojmenované Rodina; Sahadža jóga, jejíž zakladatelka si nechává říkat Velká matka apod.

Častým jevem v NNH je osobnost charismatického vůdce. Tato autorita vzniká na základě většinou domnělých zvláštních až nadpřirozených vlastností, které jsou vůdci připisovány. Tak vzniká velká oddanost stoupenců a jejich nekritické přijímání učení hnutí. Právě taková autorita je pro nově vznikající náboženské (ale i jiné) hnutí potřeba. Je to právě vůdcovo charisma, kolem kterého se stoupenci shromáždí. Zde se objevuje termín „charmatizace vůdcovské osobnosti“ (Vojtíšek, 2007 str. 64). Nejde ani tak o to, jestli vůdce opravdu přirozené charisma vyplývající z nějakých mimořádných schopností má, jako spíše o to, jestli existuje dostatečný počet lidí, kteří jsou ochotni mu takové schopnosti a vlastnosti připisovat. To nastává ve chvíli, kdy je budoucí autorita schopna vystihnout neuspokojené potřeby lidí a vytvořit ideu, jež by tyto potřeby měla uspokojit. Naprostá podřízenost vůdčí autoritě způsobuje, že vůdce je rozhodující osobností v životech jednotlivců. Rozhoduje o manželství, rodině, vzdělání, lékařské péči, každodenním životě i oblékání jedince apod. Tak se setkáváme i s umělými sňatky, kdy vůdce vybere pár, který pak sezdá. Tím samozřejmě ještě posílí pouto manželů k hnutí.

S vysokou oddaností k hnutí (resp. k vůdcovské osobnosti) souvisí také výrazný entuziasmus. Nadšení se může projevovat od vysoké míry misijní činnosti, přes finanční či pracovní obětavost až k mučednictví. Členové si organizují život tak, aby byli pro hnutí, co nejprínosnější. Věnují mu volný čas na úkor toho, co dříve rádi dělali, často i na úkor vzdělávání nebo dokonce rodiny.

Jak jsem již zmiňovala, příslušníci nového náboženského hnutí mohou vidět svět černobíle, jednoznačně ho rozdělují na dobré a špatné a to se promítá do zřetelné hranice mezi nimi a okolním světem. Tato bariéra vyrůstá z odlišných hodnot a stylu života. Pokud se dále hnutí profiluje spíše směrem k hnutí se sektářskými rysy (hranice mezi tím, co považujeme za NNH a co za sektu je velmi tenká), můžeme vidět následující vývoj. Vznikem bariéry se utužují vztahy uvnitř skupiny, ale téměř znemožňují jakékoliv vztahy mimo něj. Tím se snižuje společenská kontrola, a pokud se vůdce rozhodne pro nějakou trestnou činnost, je dost možné, že se jeho stoupenci přidají nejen vlivem charisma vedoucí osobnosti, které je zbavuje vlastní odpovědnosti, ale i oslabeným vědomím toho, co je společensky přijatelné. Dalším krajním důsledkem této izolace může být touha tento svět opustit navždy.¹⁵

¹⁵ Extrémním příkladem zde je hromadná sebevražda 39 příslušníků hnutí Nebeská brána v roce 1997.

Takováto ostrá hranice se dá nalézt i mezi životem před vstupem do hnutí a po vstupu. Život předtím bývá většinou hodnocen negativně a těchto negativ je třeba se zbavit. Může dojít až ke změně jména. Ohraničením a potvrzením této změny bývají iniciační obřady zasvěcení do nového náboženství.

K charakteristikám nových náboženských hnutí je nutné připojit i informaci o tom, kteří lidé tato hnutí vyhledávají. Jinak řečeno, proč jsou u některých lidí NNH tak úspěšná. Zdá se, že nejčastěji volí vstup do alternativního náboženství mladí lidé, kteří si teprve tvoří nějaký svůj obraz světa, svůj životní rámec a snaží se porozumět sami sobě a nalézt smysl života (Gallagher, 1997 str. 77). Často jsou to lidé inteligentní, přemýšliví, citliví s vysokým morálním kreditem. U mladých lidí bývá vstup do NNH spojen s tendencí oddalovat dospělost ve smyslu nepřijetí zodpovědnosti za své jednání a rozhodování. V prostředí NNH mohou pouze nekriticky přejímat schéma života, které je jim předkládáno. Za projev konformity je navíc jedinec vřele přijímán společenstvím, které ho podporuje a dodává mu jistotu. Jistota je patrně hlavní příčinou vstupu do NNH obecně. Pro mladé lidi toto členství zároveň přináší možnost odlišnosti a mimořádných zážitků. Dále se zdá vstup do NNH atraktivní v období životních tragédií či nespokojenosti. Zde odchod do NNH nabídne možnost radikálního opuštění neuspokojivého života a tím rychlé řešení problémů v různých oblastech života. Tuto možnost volí lidé, kteří trpí nejistotou ohledně svého obrazu světa, lidé žijící dlouhodobě v neuspokojivých vztazích nebo v nevyhovujícím sociálním postavení (Vojtíšek, 2007 str. 102).

3.2 Stručná klasifikace nových náboženských hnutí

Stejně tak jako v jiných oblastech i nová náboženská hnutí se dají třídit podle různých kritérií a existuje tedy hned několik klasifikací jako je Birdova typologie podle vztahu mezi vůdcem a členy hnutí¹⁶ nebo typologie Meltona, který náboženské skupiny dělí do tzv. 22 rodin¹⁷ (Lužný, 1997 str. 47).

Já jsem si však pro tuto práci vybrala dělení podle D. Lužného (Lužný, 1997 str. 48). Tato typologie je založena na historickém hledisku, dělí NNH podle toho, jaké je jejich mateřské (původní, tradiční) náboženství, z kterého vycházejí.

¹⁶ K nastudování v díle F. Birda „The pursuit of innocence: new religious movement and moral accountability“

¹⁷ K nastudování v originálním díle J.G. Meltona „Encyklopedia of American Religions“

- a) Hnutí vycházející z křesťanství (Rodina, Církev sjednocení, svědkové Jehovovi, Církev Ježíše Krista Svatých Posledních dnů, Adventisté sedmého dne)
- b) NNH vycházející z judaismu (rastafariáni)
- c) NNH vycházející z hinduismu (Haré Krišna, Sahádža jóga, Šrí Činmoj, Transcendentální meditace, Ánanda Marga apod.)
- d) Hnutí vycházející ze sikhismu (Mise Božího světla, Eckancar)
- e) NNH vycházející z buddhismu (Ničirem šošu, Vadžradhátu, Přátelé Západního buddhistického řádu apod.)
- f) Náboženská hnutí vycházející z okultismu (UFO kultury, satanismus)
- g) Nábožensko-psychotherapeutická hnutí (Silvova metoda kontroly mysli, Scientologie)
- h) Hnutí New Age

K původní verzi D. Lužného by se ještě dala připojit další kategorie v jeho typologii a to NNH vycházející z islámu, za což je považována např. Bahá'í Víra.

Díky tomuto schématu vidíme, jaká je rozmanitost NNH a jaké množství jich existuje, i když celkový počet jejich stoupenců není nijak veliký. Nejvyšší pestrost v tomto ohledu mají určitě Spojené státy, dále západní Evropa a posléze střední Evropa. Nejvíce NNH u nás vychází z křesťanství, poté z hinduismu a buddhismu (Vojtíšek, 2007 str. 147).

4 Nová náboženská hnutí versus sekty

Považuji za nutné odlišit pojem NNH a pojem sekta. Termín „nová náboženská hnutí“ je neutrálnější než výraz „sekty“. Široká veřejnost většinou získává představu o tom, co sekty jsou prostřednictvím médií. Ta samozřejmě pravdu zkresluje nebo oklešťuje tak, aby vzbuzovala zájem, senzaci z podivných příběhů o tajemných rituálech, promiskuitě či okultních praktikách. Tím termín sekta získává značný pejorativní význam, který vyvolává řadu diskuzí a nejasností a je velmi těžké určit přesný význam tohoto pojmu. Můžeme říci, že sekta je krajní výraz pro nová náboženská hnutí, která se dostávají do vysokého konfliktu s okolní společností díky své velké odlišnosti.

Širší pohled chápe význam slova „sekta“¹⁸ jako jakousi oddělenou skupinu od většího náboženského (příp. politického) hnutí. Tato definice nám dnes však již nestačí. Pokusím se pojem sekta vysvětlit spíše souhrnem charakteristických rysů skupiny, která bývá nazývána a hodnocena jako sekta¹⁹. Ne vždy nutně musíme nalézt všechny tyto znaky u konkrétní sekty, nicméně vždy obsahuje alespoň většinu z nich.

V běžném mínění je pojem sekta asociován s vysokou autoritou vůdce, zakladatele čili s nesvobodou myšlení a vlastního rozhodování. Vůdce, kterému jsou připisovány božské schopnosti, má kompetence k ovlivňování a řízení všech oblastí života svých členů. Veškerá moc ve skupině je šířena z jednoho centra. Stejně tak je šířena přípustná literatura a je silně nedoporučováno sledování televize, internetu a četba, která nebyla schválena řídicím centrem. Tato silná autorita však členy nebývá chápána jako omezování vlastní svobody, ale jako pocit jistoty, bezpečí a ulehčení od vlastního rozhodování a zodpovědnosti za něj (Enroth, 1994 stránky 14-15).

Další charakteristikou sektářských skupin může být podceňování rozumu. Emoce, pocity a zážitky jsou vyvyšovány nad rozum. Učení sekt je většinou v podobě jednoduchých pravd, které nám dávají vždy jednoznačný nezpochybnitelný návod na život, a jakékoliv racionální zkoumání je zde vyloučeno. Základní prvky učení mohou být členům předávány v hypnotickém stavu, ve stavu extáze či za pomoci změněného vědomí způsobeného třeba meditací, hlubokým (holotropním) dýcháním, společným zpěvem apod. (Enroth, 1994 stránky 16-17).

¹⁸ Z latinského „secare“=řezat, sekát

¹⁹ Přesněji bychom spíše měli mluvit o tzv. sektářských rysech daného NNH nikoliv přímo o sektách jako takových. I když existují extrémní hnutí, která si mírou své společenské nebezpečnosti označení sekta zasluhují.

Členové bývají často nabíráni do skupiny a udržováni v ní psychickou manipulací. Při vstupu do sekty má jedinec pocit, že je to naprosto ojedinělá neopakovatelná příležitost, díky níž se vyplatí i něco obětovat. Skupina působí na jedince naprosto jedinečně a nadřazeně, což je dáno jakýmsi poznáním, které okolní svět nemá anebo posláním, které je třeba v této výjimečné době, etapě dějin vykonat a ke kterému jsou právě oni předurčeni. Je tedy čest být jejím členem. Poté bývá člen připraven o volný čas a třeba i dostatek spánku, takže jeho kritické usuzování je oslabeno. Často je člen vmanipulován do role jakéhosi dítěte, jehož rozhodování je tím pádem omezeno. Objevuje se zde tzv. fenomén love bombing (bombardování láskou), kdy je nově příchozí přesvědčován o pozitivních vztazích ve skupině a obklopen lidmi, kteří mu projevují lásku. Opustit skupinu po takovém procesu je téměř nemožné. Postupně však již není láska a ocenění dáváno bezpodmínečně, ale váže se na přínos jedince skupině. Touha po stejné míře lásky jako na počátku, motivuje člena k vysokému výkonu. Postupně se velmi často stává součástí jedincova života vina za jakýkoliv neúspěch osobní ale i celé sekty. Aby byl člen zase oblíben, je ochoten udělat téměř cokoliv a pocit viny a vlastní nedostatečnosti ho silně žene kupředu (Vojtíšek, 1998 stránky 21-22).

Dalším znakem sekty je utajování. Utajují se některé informace před okolním světem jako např. počet členů, struktura skupiny, okolnosti vzniku sekty apod., ale i před některými členy, kteří jsou v nižší části hierarchie sekty. Tak často vzniká i dvojí literatura, která je určena vnějšímu okolí a „méně spolehlivým“ členům.

S okolním světem souvisí i další charakteristika a to pocit pronásledování. Sekty tak ve svých přívržencích budují pocit strachu z nějakého vnějšího nepřítele, kterým může být vláda, státní ideologie či tento svět obecně atd. Odejít ze skupiny tedy znamená vrhnout se do nepřátelského světa (Enroth, 1994 str. 17).

Způsob života v takovém společenství je přesně určen, vše bývá řízeno předpisy, které určují celý život od denního režimu, přes oblékání, výběr partnera až po sexuální život. Svobodné sebevyjádření zde není pozitivně oceňováno stejně tak jako kreativita a umění či dokonce humor. (Vojtíšek, 1998 str. 24)

Jak je z textu zřejmé, sekta je tedy velmi uzavřená společnost. Její členové bývají izolováni od všech svých dřívějších přátelských i rodinných vztahů. Sekta se příliš nezajímá o dění ve vnější společnosti a staví vůči ní vysoké hranice, které je těžké překročit.

4.1 Nebezpečí sekt

Existuje několik typů nebezpečí, které přináší členství v sektářské společnosti. Mezi první z nich patří závislost člena na sektě, která může být přirovnána k závislosti na drogách. Jediným rozdílem zde bývá to, že závislost na drogách zpravidla za špatnou považuje i závislý jedinec. Člen sekty si svou závislost nemusí uvědomovat a po kritice zvenčí se mu naopak potvrzuje, že jedná správně.

Další nebezpečí tkví v izolaci členů sekty, která způsobí ztrátu přátel a často i rodiny. Tato izolace je však velmi nebezpečná pro děti, které v takovémto prostředí vyrůstají, obzvlášť pokud sekta žije v uzavřené komunitě. Dítě tak může být ochuzeno o řadu podnětů z vnějšího světa a jeho vývoj je omezen. Může se stát, že děti ani nejsou posílány do „normální“ školy a vzdělání rovněž není zabezpečeno jinou formou (domácí výuka). Takový příklad můžeme vidět např. u imanuelitů, kteří odmítli své děti do školy posílat (Vojtíšek, 1998 str. 28).

Další výtkou sektám je v oblasti zdraví případně až ohrožení života. Toto bývá často spojováno se svědky Jehovovi, kteří odmítají transfúzi krve, jejímž výsledkem bylo i několik úmrtí. Do oblasti nebezpečí sekt samozřejmě patří i kriminální činnost. Ta je zas dávána do souvislosti se satanisty. Objevilo se několik případů rituálních vražd ve světě. U nás je se satanismem spojována pouze jedna vražda, jejíž případ ovšem nebyl dořešen. V rámci náboženských rituálů může dojít až k extrémům jako jsou hromadné vraždy či sebevraždy. Takový případ se stal v roce 1993 ve Spojených státech v Texasu, kdy se Davidovská větev Adventistů sedmého dne přesvědčena, že bude muset bojovat s americkou armádou, vyzbrojila a opevnila farmu, v níž se uzavřela. Davidiáni byli obviněni za nedovolené držení zbraní a poté padesát dní obléháni. V důsledku příprav na hromadnou sebevraždu a útoku slzným plynem na farmu, nakonec ranč lehl popelem a zemřelo 86 lidí. Dva roky po té byli davidiani pomstěni svými nástupci teroristickým útokem na federální budovu v Oklahoma City, kde zahynulo 168 lidí. Takových případů se odehrálo více. U nás v České republice je znám pouze jeden pokus o hromadnou sebevraždu v rámci skupiny imanuelitů, neštěstí se však podařilo zabránit (Vojtíšek, 1998 stránky 30-31).

V České republice se snaží nebezpečím spojeným se vznikem nových náboženských společností předcházet zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Tento zákon upravuje postavení církví a jiných

náboženských společností v České republice, podmínky registrace církví a náboženských společností a působnost Ministerstva kultury v náboženských záležitostech. Zákon nám říká, že církev nemůže vzniknout, pokud je v rozporu s právními předpisy a omezuje-li práva, svobody a rovnoprávnost osob. Dále je jednou ze základních podmínek vzniku církve dodržování veřejné mravnosti. Církev nesmí podněcovat nesnášenlivost z různých důvodů, např. rozdílnost rasy, původu, pohlaví, politického nebo jiného smýšlení apod., nesmí omezovat osobní svobody člověka a právo dětí na vzdělání. Dále nesmí být její činnost utajována (z možné skryté kriminální činnosti).²⁰

²⁰ WEDOS, a.s. *Pravnik.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/uplna-zneni/uz-89.html>

5 Vybraná nová náboženská hnutí u nás a jejich charakteristika

V další části své práce se budu zabývat některými vybranými novými náboženskými hnutími, která působí u nás v České republice. Nejdříve se je pokusím obecně charakterizovat, poté se zaměřím na podobu jejich rodinného života a to na dvou rovinách. První část bude postavena na odborné literatuře, druhá bude na rovině praktické sepsáním informací, které jsem získala z rozhovorů s konkrétními členy určitého hnutí. Bude to jakési ověření toho, zda teorie a praxe si jsou rovny. Na konci hnutí vzájemně porovnám mezi sebou a s rodinami bez vyznání či s rodinami, které jsou členy klasických církví.

Techniku rozhovoru (interview) jsem si vybrala proto, že se dostanu do bezprostředního kontaktu s lidmi, jejichž rodinný život zkoumám a často také do jejich typického prostředí. Vidím jako velikou výhodu přijímat vjemy nejen sluchové (či co hůř pouze číst informace z dotazníků), ale i „nasávat“ atmosféru a prostředí všemi ostatními smysly a tím lépe porozumět tomu, co je předmětem mého zkoumání. Dále jsem schopná z rozhovoru vyčíst daleko více informací, než mi respondent sám řekne, protože mohu sledovat komunikaci i na neverbální úrovni. Zvolila jsem si rozhovor polostrukturovaný (polostandardizovaný) tzn., že se nejdříve snažím uvést rozhovor na neformální úrovni, respondenta „rozpovídat“, navodit atmosféru bezpečí a pak plynule přejít k centru mého zájmu a pokládat konkrétní otázky.

5.1 Svědkové Jehovovi

Pro orientaci na začátek uvedu pár čísel. Celkový počet zemí, kde svědkové Jehovovi působí je 239. Bibli a biblickou literaturu vydávají v 595 jazycích. Existuje 111 719 sborů. Na jejich shromáždění a sjezdy chodí 19 000 000 lidí a vydali již 20 000 000 000 biblických svazků za posledních deset let.²¹

Zakladatelem svědků Jehovových je Charles Taze Russell, který již roku 1870 založil skupinu Badatelů Bible. Skupina se rychle rozrůstala i díky vydávání časopisu *Siónská strážná věž* (od r. 1879). Hnutí málem zaniklo po několika nesplněných Rusellových předpovědích o

²¹ WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA. *Svědkové Jehovovi* [online]. 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/>

příchodu Krista a konci světa (1914), novou energii však svědkům vlil do žil J. F. Rutherford, který mimo jiné roku 1931 zavedl nový název hnutí svědkové Jehovovi. Od jeho smrti je vedení v rukou tzv. vedoucího sboru, které je prováděno prostřednictvím publikací, především Strážná věž a Probudte se, které jsou pro svědky důležitější než Bible (Enroth, 1994 stránky 88-90). Dnes je u nás podle posledního sčítání lidu 13 069 členů tohoto náboženství (otázkou je, kolik lidí svou víru přiznalo, reálně odhadujeme až 16 000 členů), ve světě okolo 19 milionů.

Jak jsem již zmínila výše, svědkové jsou křesťané, kteří se přibližují protestantské tradici. Známým znakem svědků Jehovových je důrazné doslovné studium Bible a její specifický výklad. Od hlavního křesťanského proudu se liší v otázce trojjedinosti Boha, kterou popírají. Stejně tak popírají Kristovo božství, ale považují ho za Božího Syna. Dále nesouhlasí s nesmrtelností, s tělem podle nich umírá i duše. Odmítají existenci pekla a omezují kapacitu nebe na 144 tisíc věřících (Enroth, 1994 stránky 92-95).

Další, co upoutává pozornost je to, že svědkové neslaví Vánoce ani narozeniny. Jediným konkrétním svátkem, který by během roku měli slavit, je tzv. památná slavnost neboli pánova večeře na připomínku poslední večeře Ježíše Krista. Ještě kontroverznější se zdá být odmítání krevní transfúze a dříve i transplantace či očkování. Od posledních dvou záležitostí však již ústřední vedení Biblická a traktátní společnost Strážná věž upustilo.

Svědky Jehovovy známe také z jejich horlivé misijní činnosti, čehož se obvykle účastní všichni zdraví členové samozřejmě bez finančního ohodnocení. Hnutí se nezapojuje do politického dění. Jsou také známí tím, že odmítali službu v armádě, za což byli v komunistickém Československu sankcionováni.

5.2 Podoba rodinného života svědků Jehovových

5.2.1 Teoretická úroveň

Svědkové Jehovovi kladou velký důraz na harmonii v rodině, spokojená manželství a správnou výchovu dětí. Vydávají v této oblasti své brožury, v kterých jejich členové najdou rady a poměrně přesné návody na různé situace v rodinném životě.

Tajemství rodinného štěstí je podle nich popsáno v písmu, Jehova ví, jak řešit rodinné problémy, proto poctivé uplatňování biblických zásad vede ke štěstí. Existují dva klíče k trvalému manželství a to láska vzájemná mezi manžely a láska k Bohu a úcta. Kristus má být

příkladem pro hlavu rodiny (otce). Muž je před Jehovou odpovědný za duchovní i tělesnou spokojenost své manželky i dětí, měl by dávat příklad ve zbožném chování, nebýt hrubý ani pánovitý. Manželka se má muži podřizovat a má ho podporovat. Důležitá je dobrá komunikace mezi manželi, muž má své ženě naslouchat a povídat si s ní. Stejně tak jako na komunikaci je kladen důraz i na vzájemné poskytování útěchy a pomoci (Watchtower Bible and tract society of Pennsylvania, 1996 stránky 13-50).

Co se týká výchovy, jsou zde dána jasná pravidla podle Bible. Výchova dítěte má probíhat od nejučtějšího věku. Čím věrněji jsou dodržovány Jehovovy pokyny, tím lepšími rodiči se manželé stávají. Rodiče mají mít jen tolik dětí, o které jsou schopni se postarat. Antikoncepce je akceptována, potrat je však naprosto vyloučen. Je kladen důraz na vřelý, láskyplný vztah k dětem, důležité je se jim hodně věnovat. Rodiče musí jít dětem příkladem, být jejich kamarády, důvěrníky i učiteli. Mají trávit s dětmi volný čas a to aktivně a pravidelně vést s dětmi biblické studium. Doporučují výuku pomocí podoběnství (příkladů), protože je nutné zajistit, aby dítě všemu rozumělo. Ukázněnost (kárání) je pro dítě nezbytně nutné, hlavně pomocí rozhovorů, které mají být pevné a přísné ale jemné. „*Koho Jehova miluje, toho ukázněje. (Hebrejcům 12:6)*“ (Watchtower Bible and tract society of Pennsylvania, 1991 str. 135) Dítě musí vědět, proč je káráno. Neschvalují žádné velké „výprasky“, ale podporují metodu přirozených následků a zákazů. U dospívajícího dítěte je výchova již náročnější, je zde nutná upřímná a otevřená komunikace. Rodič má být dítěti k dispozici, když si chce povídat. V Bibli jsou dokonce sepsány i rady ohledně sexu, je považováno za dobré o něm s dětmi mluvit. Opakovaně je zdůrazňováno pravidelné rodinné biblické studium. Pro děti a dospívající je důležitá hra, zábava, ale i tvrdá práce (Watchtower Bible and tract society of Pennsylvania, 1996 stránky 51-76).

Jejich literatura se zabývá i možnostmi „zlobivého“ vzpurného dítěte a radí, jak v této situaci postupovat. Vzpurnost dítěte vznikne ze satanského ovzduší světa (škodlivá kultura) nebo z ovzduší v rodině (špatná výchova). Když dítě udělá nějakou chybu či hřích, je nutno, aby si to uvědomilo a upřímně toho litovalo, pak mu rodiče pomohou vše napravit.

Nalezneme i propracované rady pro neúplné rodiny nebo při dlouhodobé nemoci nějakého člena rodiny či pro situace, kdy jeden z manželů je jiného vyznání nebo když děti jsou jiného vyznání. V tom případě se nedoporučují žádné rozchody, rozvody, ale trpělivost. Při správném jednání a vyčkávání vše dobře dopadne a nejpravděpodobnější je, že se

členové přikloní ke stejné víře. Rozebírají i alkoholismus a násilí v rodině a možné cesty řešení těchto problémů.

Připouští výjimečně i možnost rozvodu. Jediným důvodem pro rozvod je smilstvo (patří sem i homosexualita), jinak je povolena pouze tzv. rozluka, po které však partneři nesmí mít nový vztah. „Ježíš řekl: Každý, kdo se rozvádí se svou manželkou, vyjma z důvodu smilstva a ožení se s jinou, cizoloží.“ (Watchtower Bible and tract society of Pennsylvania, 1991 str. 173).

Neopomínají však ani stáří. To chápou jako věk, v němž mají prarodiče předávat moudrost vnoučatům, starat se o druhé a podílet se na pomoci potřebným. Těžkou zkouškou ve stáří je ztráta manžela, kterou lze překonat pomocí útěchy z Bible.

V závěru knihy Tajemství rodinného štěstí (Watchtower Bible and tract society of Pennsylvania, 1996) jsou shrnuty čtyři zásady pro štěstí v rodině: sebeovládání, vedení prostřednictvím hlavy (muž-hlava rodiny, žena-hlava nad dětmi, ale ne diktatura), rychlí k slyšení a pomalí k mluvení, tedy důležitá úloha komunikace. Láska jak partnerská a přátelská tak k Jehovovi. Nejdůležitějším cílem rodiny je jednat podle Boží vůle.

5.2.2 Praktická úroveň

Rozhovor s vdanou ženou, 28 let, jedno dítě asi rok staré, vyrůstala ve věřící rodině, ke svědkům Jehovovým přešla s maminkou

Model rodiny

V rodinách svědků většinou funguje tradiční dělba rolí a funkcí. Otec je hlava rodiny, má hlavní slovo. Nejde o žádnou despocii. Manžel se s manželkou o všem radí a vyslechne ji. Důležitá je zde úloha komunikace mezi partnery.

Pevnost pout v rodině

Velikost rodin svědků se v průměru nijak neodlišuje od jakýchkoliv jiných rodin. Existují rodiny s jedním dítětem i s více dětmi. Antikoncepce je uznávána (potrat již ne), takže je na rozhodnutí každého, kolik dětí chce mít. Důležité však je, aby rodiče byli schopni se o ně postarat. Pevnost pout v rodině je považována za vysokou. Rozvodovost je opravdu nízká, vyskytuje se naprosto výjimečně v extrémních případech nevěry, násilí apod. Zastávají názor, že všechny problémy v rodině se dají nějak řešit, hodně praktických rad nalezneme v Bibli. Je

zde popsáno, jak by se k sobě manželé měli chovat. Manželství svědků jsou šťastnější, protože dodržují určité zásady, které získávají z Bible.

Výchova v rodině

Co se týká výchovy dětí, snaží se svědci opravdu vycházet z Bible a řídit se pravidly, která se zde nachází např. „*otcové, nedrážděte svoje děti*“ nebo „*cti otce a matku svou*“. V rodině je velice kladen důraz na komunikaci. I když se dospělé děti od rodičů odstěhují, snaží se být hodně v kontaktu. Předávání víry dětem probíhá přirozeně vzorem. Do víry však není nikdo nucen. Děti sami si mohou zvolit, zda se stanou svědky či nikoliv.

Vzdělávání dětí i dospělých

Svědkové nemají žádné vlastní školy. Náboženské vzdělávání u nich probíhá v rámci nedělní školy, kde se však nevěnují pouze duchovnímu vzdělání a studiu Bible. Vzdělávají se zde i v jiných oblastech a to hlavně těch, které jsou potřeba k misijní činnosti, jako je např. správná artikulace a výslovnost, umění projevu apod.

Trávení společného volného času

Společné trávení volného času je u Svědků omezené (pravděpodobně v důsledku nedostatku času vůbec), nemají přímo vyhrazený pravidelný čas každý týden (jako např. mormoni v pondělí večer), ale snaží se vídat, co nejčastěji a to jako celá rodina. Pořádají různé rodinné hostiny, výlety, pikniky atd.

Denní režim

Denní režim jednotlivců i rodin svědků Jehovových není nijak ovlivněn jejich vírou. Rodinné rituály se u svědků liší rodina od rodiny. Nemají svou doktrínou přímo určené konkrétní pravidelné rituály, i když je doporučováno rodinné studium Bible a co nejintenzivnější trávení času s dětmi.

Začlenění do společnosti

Svědkové Jehovovi nemají problém stýkat se s lidmi jiného vyznání, ale automaticky raději vyhledávají přátele ze stejné církve, protože si s nimi více rozumí a mají víc společných témat. Zároveň se prý často setkávají s předsudky z okolí, co se týče jejich víry.

5.3 Adventisté sedmého dne

Další nové náboženské hnutí, kterým bych se ráda zabývala, je Církev adventistů sedmého dne, která u nás podle posledního sčítání lidu v roce 2011 čítá 7 391 členů, ve světě pak přes 16 milionů členů ve 232 zemích. Hnutí vzniklo ve Spojených státech v 60. letech 19. století z jedné ze skupin rozpadlého adventistického hnutí očekávajícího příchod Krista podle výpočtů baptistického kazatele Wiliama Millera. Důležitou postavou v historii adventistů je Ellen Gould Whiteová. Její přínos spočíval hlavně v organizaci a struktuře hnutí a v důrazu, který kladla na zdravý životní styl. Za svůj život napsala mnoho článků a knih. Inspiraci prý získávala z božských zjevení a vizí, které se jí objevovaly.²²

Adventisté sedmého dne vycházejí z učení Bible. Na rozdíl od svědků Jehovových věří v trojjedinost Boha. Říkají, že Bůh je jednota Otce, Syna i Ducha Svatého. Bod, v kterém se odlišují od ostatních církví, je jejich chápání soboty (místo neděle) jako sedmého dne v týdnu, kdy Bůh odpočíval při stvoření světa. Tento svět pojmají jako dějiště sporu, boje mezi Bohem a satanem, proto je nutné být ostražitý k satanovým nástrahám. Mimo jiné adventisté tvrdí, že žijeme v době před druhým příchodem Ježíše Krista, který bude znamenat konec zla na tomto světě a začátek milénia (tisíciletí blahobytu). Naše tělo chápou jako schránku, ve které přebývá Duch Svatý, z toho vyplývá jejich zásada zdravé a vyvážené stravy, dostatku pohybu i odpočinku a odmítání alkoholu, tabáku či drog (Česko-Slovenská unie Církve adventistů s. d., 2006 stránky 7-16).

Toto hnutí zdůrazňuje princip jednoduchosti. Jeho členové mají mít skromný oděv a vyhnout se zbytečnému zdobení a výstřednostem. Stejně tak se snaží dodržovat neokázalost a prostotu všech shromáždění, svateb a jiných slavností. Jejich stavby jsou na první pohled nezdobené, jednoduché až strohé.

Adventistické hnutí se angažuje v mnoha oblastech společenského života. Zabývá se vzděláváním, církev má systém škol od mateřských až po univerzity. Jak jsem již zmínila, klade velký důraz na zdraví, v této oblasti provozuje osvětovou činnost občanské sdružení Život a zdraví, kterou adventisté založili. Dále se zabývá trávením volného času mládeže a

²² ČESKO-SLOVENSKÁ UNIE. *Církev adventistů sedmého dne* [online]. 2006 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.casd.cz/index.php?a=cat.19>

prevencí sociálně patologických jevů např. klub Pathfinder. Nejznámější je však asi humanitární činnost adventistů zaštitěná celosvětovou humanitární organizací ADRA.

5.4 Podoba rodinného života adventistů sedmého dne

5.4.1 Teoretická úroveň

I adventisté kladou velký důraz na rodinu, manželství a správnou výchovu dětí. *„Rodina je nejužší, nejdůvěrnější a nejposvátnější svazek na zemi. Měla být požehnáním pro lidstvo. A skutečně je požehnáním vždy, když lidé vstupují do manželství moudře, v Boží bázní, a když berou vážně všechny závazky, které z takového kroku vyplývají. AH 18.“* (Česko-Slovenská unie Církve adventistů s. d., 2006 str. 162) Ačkoliv jejich literatura není tolik obsáhlá, existuje několik příruček, které se snaží rodiče poučit o výchově.

Adventisté založili i tzv. Oddělení křesťanského domova, což je pomocná organizace sboru, která se zabývá mezilidskými vztahy a podporuje rodinné vazby. Snaží se pomoci v přípravě na manželství, posilovat partnerské vztahy a pomáhat rodičům při výchově dětí.

Úkolem rodičů je uvést děti do vztahu s Bohem a tím jim umožnit duchovně růst. Do vztahu s Bohem děti vstoupí tím, že se učí modlit, uctívat a oslavovat Boha se svými rodiči. Cílem výchovy je vychovat samostatné, odpovědné lidi, kteří naváží a budou prožívat živý vztah s Bohem. *„Výchova je budování charakteru. Vychovávat dítě znamená začít stavět mrakodrap. Pokud nejsou základy přesné, nikdo si toho nevšimne. Ale až bude stát 18. nebo 20. poschodí, každý pozná, na kterou stranu se naklání.“* Jim Bishop (CASD, 2011 str. 6) Při výchově a vzdělání nejde ani tak o předávání informací, jde o to, jak jdeme dětem příkladem. Vzor má silný výchovný vliv.

V příručce Týden křesťanského domova (CASD, 2011) jsou stručně rozebrána jednotlivá vývojová období dítěte a s nimi jejich specifika, na která se snaží rodiče připravit (mladší školní věk- vstup do školy, autorita učitele, problémy spojené s pubertou apod.). Období dospívání dítěte je pro rodiče nejnáročnější. Hlavní zásadou zde je projevování nepodmíněné lásky. Rodiče se o děti mají zajímat a snažit se podílet na jejich zájmech, starostlivě dětem naslouchat a dostatečně je oceňovat a chválit za dobré věci. Také je třeba respektovat soukromí dítěte, rodič má být partnerem, ne dozorcem. I když to bývá těžké, je potřeba děti vést k nezávislosti a individualitě, naučit je postupně opustit domov a být samostatnými.

Adventisté věří ve velkou moc modlitby a věří, že se díky modlitbám může ledacos (ne-li vše) podařit. Obzvláště zdůrazňují přímluvnou několikanásobnou modlitbu ostatních bratrů a sester. Je to například jedna z rad, jak zachránit rozpadající se manželství.

Stejně tak je zdůrazňováno správné svěcení soboty. Rodina se má sejít a začít sobotní den modlitbou a zpěvem (v pátek za soumraku) a ukončit ho modlitbou a poděkováním Bohu (v sobotu při soumraku). Nevykonává se světská práce, člověk se má věnovat odpočinku, bohoslužbě a dobrým skutkům. Sobota má přinášet radost do rodinného života.

Jeich učení říká, že do křesťanského svazku by měli vstupovat pouze lidé se stejným vyznáním. Rozvod není přípustný s výjimkou nevěry a smilstva, případně je možný odchod nevěřícího partnera z manželství. Ten, kdo manželství nenarušil, smí uzavřít nový sňatek. Ten, kdo ho narušil, musí přijmout kázeňská opatření ze strany sboru příp. až opustit sbor. Manželé jsou si rovni, ani jeden z nich nevládne. Zdůrazňují naprostou nepřipustnost násilí v rodině.

Volný čas má být samozřejmě tráven smysluplně. Četba je velmi důležitá pro duchovní život člověka, nicméně je nutné být ve výběru opatrný (např. publikace od nakladatelství adventistů Advent-Orion). Také televize a rozhlas mohou mít dobrý výchovný vliv, ale je nutno vybírat (internetové rádio vysílající pořady zejména pro mládež- AWR studio či duchovně zaměřená online televize- HopeTV). Varují před komerční zábavou, jako jsou některé filmy v kinech, divadlo či diskotéky. Doporučen je poslech vhodné hudby, která povznáší, je nutné se vyhnout žánrům, jako je jazz, rock apod.

5.4.2 Praktická úroveň

Rozhovor s mužem, 41 let, ženatý, dvě děti ve věku 16 a 22, k Církvi přešel zhruba před deseti lety po stýkání se s přáteli adventisty a rozhovor s ženou, zhruba 70 let, dvě dospělé děti, k Církvi přišla asi ve 40 letech po smrti manžela

Model rodiny

Role v rodině jsou tradiční, založené na Bibli. Otec je hlava rodiny, zajišťuje chod rodiny, snaží se rodinu někam vést a směřovat, ale nenutit někoho k něčemu, co by se mu přičilo. Matka se stará o děti a společný domov. Takové dělení funkcí je pro lidi podle adventistů přirozené.

Pevnost pout v rodině

Na rodinu se dívají jako na dar z ráje. Usilují o to, aby jejich domovy byly oázou klidu, radosti a lásky. V tom spoléhají na boží pomoc. V Bibli nachází cenné rady. Rozvod se nepovažuje za řešení manželské krize. Základem pevné rodiny je odpuštění a láska. Kladou důraz na zdravou výživu, protože to je základ nejen zdravého těla, ale i zdravých vztahů – zdravý duch-zdravé tělo. Opravdu se snaží to dodržovat, ale ne vždy je to dokonalé. Bohužel ani této církvi se nevyhnul jev vysoké rozvodovosti, ačkoliv by rozvody měli být pouze v případě smilstva. Ve velikosti rodin se adventisté v průměru neliší od rodin s jiným či žádným náboženským vyznáním, malá tendence k více dětem tu však patrná je (existují u nás i rodiny třeba se šesti dětmi). Na rodinných vztazích si hodně zakládají a snaží se je neustále posilovat. Je zde celkově tendence k větší sociální soudržnosti i se širší rodinou, vztahy jsou intenzivnější.

Výchova v rodině

Děti se snaží vést a směřovat a předat jim to nejlepší, ale není to pouze „diktatura“, snaží se o dialog. Děti nejsou nuceny k víře, mohou si sami zvolit, čemu budou věřit. Často se stává, že mladí lidé z Církve odejdou a po čase se zase vrátí. V Bibli je napsáno, že děti mají ctít rodiče, ale je zde také napsáno, aby i rodiče nedráždili děti. Má to být oboustranné a tím si rodiče získají úctu. Otec v rodině je jakýsi duchovní vůdce. Má vést rodinu k řádu a pořádku.

Vzdělávání dětí a dospělých

Adventisté kladou důraz na vzdělávání, najdeme mezi nimi mnoho specialistů v různých oborech. Mají tzv. sobotní školu, kde probíhá společné studium Bible (před kázáním). Dále v Praze existuje křesťanská MŠ a ZŠ Eliáš, kterou adventisté založili. Dalším vzdělávacím zařízením je teologický seminář Církve adventistů sedmého dne pro budoucí duchovní pracovníky.

Trávení společného volného času

Rodiny se spolu snaží trávit, co nejvíce času. Nemají žádné pravidelné sešlosti, pouze v sobotu (popř. v pátek večer při západu slunce) se povětšinou všichni sejdou a společnou

modlitbou zahájí a pak také ukončí svěcení soboty. Ve společném volném čase pořádají studium Bible a povídají si o různých tématech z Bible. Vyhýbají se médiím ve smyslu negativních zpráv o násilí, násilným filmům i nevhodné hudbě, kterou chápou jako možný skvělý prostředek pro duševní rozvoj, ale zároveň i nástroj satana, na který je třeba si dát pozor.

Denní režim

Denní režim adventistů není nijak určen vírou, spíše zaměstnáním a u dětí školou. Liší se rodina od rodiny, ale kde jsou rodiny fungující, tak mají ráno pobožnosti, děti jdou do světa s modlitbou, občas si i zazpívají, to je pozitivně naladí.

Začlenění do společnosti

Adventisté se stýkají s různými lidmi běžně. Mají přátele i mimo Církev, i když mezi sebou si rozumí nejvíce. Nemají tendenci se separovat.

5.5 Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů²³

Jedna z nejrychleji rostoucích církví Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů vznikla v Americe a za jejího zakladatele je považován Joseph Smith, který roku 1820 zažil zjevení, ve kterém mu bylo sděleno, že se nemá připojovat k žádné církvi, ale že prostřednictvím něho bude obnovena pravá církev. V dalším zjevení k němu sestoupil anděl Moroni, prostřednictvím něhož vznikla tzv. kniha Mormon. Kniha Mormonova je jednou ze standartních děl, z kterých vychází učení této církve. V knize se dozvíme mnoho zajímavých informací, které patrně způsobily tak rychle vzrůstající oblibu mormonismu v Americe jako např. Kristus odešel z Palestiny do Ameriky, a proto pravé Ježíšovo učení je pouze v knize Mormon, Indiáni jsou potomci Židů apod., tedy veškeré důležité biblické dění se odehrálo v Americe (Vojtíšek, 1998 str. 41).

Počátky církve byly velmi rušné. Mormoni byli pronásledováni, a proto putovali pryč a ve státě Illinois vybudovali město Nauvoo. Sem přicházeli další stoupenci. Když se konflikty vyostřili ještě víc a Smith byl zastřelen, mormoni z Nauvoo odešli k Velkému solnému jezeru

²³ Též mormoni

v Utahu a zde se usadili.²⁴ Reorganizovaná CJKSPD byla oficiálně založena roku 1860. V jejím čele stojí prorok, kterým je nyní Thomas S. Monson.

Mormoni mají čtyři standartní církevní díla, na kterých zakládají své učení. První z nich je Bible. Zde je však zdůrazňováno, že musí jít o správný překlad. O revizi Bible se pokusil i Joseph Smith. Další knihou je již zmíněná kniha Mormon, která je považována za nejdůležitější. Dalším dílem je Učení a smlouvy²⁵. Najdeme zde některé doktríny, které nejsou v knize Mormon. Je to sbírka zjevení převážně Josepha Smitha, ale i jiných proroků. Posledním základním dílem je Drahocenná perla, která obsahuje knihu Abrahámovu a Mojžíšovu a některá životopisná vyprávění Josepha Smitha (Enroth, 1994 stránky 104-110).

Krátce poté, co byla Církev v roce 1830 zorganizována, shrnul Joseph Smith, základní nauku církve do 13 článků víry. Budu se však zabývat pouze specifikami CJKSPD. Mormoni věří, že Bůh se vyvinul z člověka, a proto má tělo z masa a kostí. Stejně tak tvrdí, že i člověk se naopak může stát bohem. Ježíš Kristus prý nebyl počat Duchem Svatým, ale nebeským Otcem a jednou z jeho manželek. Dále popírají trojjedinost Boha. Otec, Syn a Duch Svatý jsou tři odlišné osoby.²⁶

Zde narážíme na jedno specifikum, s kterým jsou mormoni spojováni a tím je polygamie (mnohoženství), která byla v počátcích hnutí praktikována. Po velkém nátlaku vlády USA nebo podle verze tehdejšího prezidenta církve Wilforda Woodruffa, který prý měl zjevení, že by mělo být od polygamie odstoupeno, bylo mnohoženství roku 1890 zrušeno.

Dále mormoni dodržují tzv. slovo moudrosti, což je zdravotní zákon, který nám má napomáhat ke zdravému tělu. Je v něm zakázán alkohol, tabák, káva, čaj a ostatní drogy a zdůrazňován pravidelný pohyb. Stejně tak dodržují zákon desátku, tedy dobrovolného příspěvku hnutí, kterým je financován jeho chod (Vojtíšek, 1998 str. 42).

Čím se tato církev ještě odlišuje, je pojetí kněžství. Všichni členové CJKSPD mužského pohlaví, kteří mají řádnou přípravu, získávají kněžství (nejdříve ve věku 12 let). Muž, který je nositelem kněžství, může např. vést církevní jednotku, vykonávat posvátné obřady jako jsou

²⁴ Salt Lake City

²⁵ Doctrin and covenants

²⁶ CÍRKEV JEŽÍŠE KRISTA SVATÝCH POSLEDNÍCH DNŮ. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.cirkev-jezise-krista.cz/>

křest, žehnání svátosti, žehnání pro uzdravení apod. (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2006 str. 18).

Další charakteristikou církve je misijní činnost, kterou většinou provádí mladí lidé po vystudování střední školy. Mladí lidé odjíždí do zahraničí na jeden a půl (ženy) až dva roky (muži). Jezdí po dvojicích. Pravidla pro vykonávání misie jsou poměrně přísná. Misionář si misii téměř hradí sám, má dost omezený kontakt s rodinou (domu smí zavolat pouze dvakrát za rok, dopisy psát smí) a na odpočinek má vymezený pouze jeden den v týdnu.

Jako poslední ještě považuji za důležité zmínit humanitární pomoc, kterou církev poskytuje. Hnutí organizuje dvě humanitární společnosti a to HLT Aktion Nothilfe v Německu a LDS Charities po celém světě. V rámci svých programů humanitární pomoci často spolupracují s uznávanými organizacemi, jako je Červený kříž a další. Pod záštitou církve vzniklo také nejstarší a největší sdružení žen na světě Pomocné sdružení, které kromě nedělní výuky a aktivit v týdnu zaměřených na vzdělávání (seminář) a vytváření domova, také pečuje o ženy samotné.

5.6 Podoba rodinného života členů Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů

5.6.1 Teoretická úroveň

Pro mormony je manželství a rodinný život klíčový. Mormonský sňatek může trvat věčně, je-li uzavřen za určitých podmínek, rodina pak trvá i po smrti. CJKSPD zdůraznila důležitost manželství a rodiny v publikovaném prohlášení vydaném prvním předsednictvem roku 1995. *„MY, PRVNÍ PŘESEDNICTVO a Rada Dvanácti apoštolů Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů slavnostně prohlašujeme, že manželství mezi mužem a ženou je ustanoveno Bohem a že rodina je středem Stvořitelova plánu pro věčný osud jeho dětí...prohlašujeme, že přikázání, které Bůh dal svým dětem, aby se množily a naplnily zemi, je stále v platnosti...manžel s manželkou mají posvátnou zodpovědnost vzájemně se milovat a vzájemně o sebe pečovat a pečovat o své děti....šťěstí v rodinném životě dosáhneme s největší pravděpodobností tehdy, když je založeno na učení Pána Ježíše Krista.“* (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2006 str. iv)

Domov berou jako místo, kde se učí a zároveň uplatňují zásady evangelia. Matka a otec jsou rovnocenní partneři, nicméně otec je v čele rodiny a má zodpovědnost za výchovu

dětí a zajištění rodiny, avšak o všech věcech se má radit se svou ženou. Otec, který je zároveň knězem, může křtít své děti, předávat kněžství synům, zasvěcovat hroby apod. Cílem rodičů je připravit celou rodinu na návrat k Bohu. Rodiny mají pravidelně každý den společně studovat písmo. Každý jedinec se má modlit alespoň jednou ráno a jedenkrát večer, zároveň má mít každá rodina jednou za den rodinnou modlitbu (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2006 stránky 1-3).

V pondělí večer nejsou církví organizovány žádné aktivity, protože se dává prostor tzv. rodinnému domácímu večeru²⁷. Cílem tohoto večera je sblížit rodinu, posílit vztahy v rodině i k Bohu. Večer začíná a končí písní a modlitbou. V průběhu večera se čtou písmo, ale i hrají hry, diskutuje o náboženských tématech atd. Církev vydala v angličtině i několik příruček, které napomáhají k smysluplnosti tohoto večera, jsou zde náměty ke studiu, aktivitám apod.

I zde je velmi zdůrazňován vzor rodičů ve výchově dětí. Rodiče musí být vzorným příkladem. Dále se např. zabývají četbou dětem na dobrou noc a doporučují příběhy z písem nebo i osobní vyprávění. Snaží se každou situaci v životě využít k vysvětlování evangelia, aby děti viděly, že Bůh se promítá do všeho v našem životě (např. mraky na obloze, květiny atd.).

Rodinnými povinnostmi jsou: zajištění vlastní duchovní a fyzické potřeby a napomáhat k tomu druhým, předávání a sdílení evangelia s druhými, členové rodiny musí přijmout chrámové obřady a mají k tomu napomoci i svým předkům, kteří již zemřeli²⁸. S tím souvisí povinnost shromažďovat rodinnou historii, tzn. sepsovat a schraňovat vše důležité, co se v jejich rodině odehrálo a snažit se i pátrat v historii (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2006 str. 12).

Velký důraz je kladen na práci, využití každé příležitosti k sebezdokonalování se po stránce fyzické, schopnostní, znalostní i duševní. Ve všech oblastech se má člověk snažit být co nejlepší. Rodiče mají děti učit, aby se dělily s ostatními, bez ohledu na to kolik mají. Jednou z takových příležitostí v Církvi je každý měsíc se postit a platit postní oběti, které se používají pro potřebné. Další, na co mají být děti od raného věku připravovány, je misie, aby ji pak úspěšně vykonávaly (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2006 str. 13).

²⁷ Family home evening

²⁸ Obřadu křtu a zasvěcení se v chrámech dostává i mrtvým, i po smrti je dána lidem možnost stát se mormonem, proto jsou mormoni velcí znalci rodokmenů.

Co se týče náboženského vzdělávání, nabízí Církev několik možností. Seminář, který je pro mladé lidi od 14 do 18 let, probíhá v pracovních dnech a náplní je výuka z písem. Další je tzv. nedělní škola, která je pro všechny členy Církve. Pro děti ve věku 3 až 12 let existují primárky. Chlapci a dívky se v primárnkách společně seznamují s učením církve a se svatými písmi způsobem, který odpovídá jejich věku. Cílem je pomoci dětem na jejich úrovni porozumět tomu, odkud přicházíme, co máme dělat v tomto životě a kam půjdeme, až tento život skončí. Ke křtu dochází ve věku 8 let. Proto se snaží, aby každé dítě získalo znalost o základním učení Církve a mohlo se zasvěceně rozhodnout, že se dá pokřtít a přijme zodpovědnost náležející k členství v CJKSPD.

5.6.2 Praktická úroveň

Rozhovor s ženou, asi 50 let, vdaná, dvě dospělé děti, k mormonům přešla před 18 lety po setkání s misionáři

Model rodiny

Otec je hlava rodiny, předsedá rodině, protože je držitelem kněžství. Práce se však příliš nedělí na mužskou a ženskou např. i muži se starají o děti. V této oblasti jsou mormoni poměrně rovnoprávní.

Pevnost pout v rodině

Mormoni kladou velký důraz na rodinu, v typických mormonských rodinách bývá mnoho dětí (v Americe třeba i 13). Rozvodovost je v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů určitě nižší, rodiny hodně drží při sobě. I tak se samozřejmě rozvody objevují, mnohdy však až v době, kdy už jsou děti starší či dokonce dospělé. Mormoni se rádi a často scházejí s širokým příbuzenstvem. Navzájem se zvu v pondělí na rodinný domácí večer. O nedělích bývá také rodina hodně spolu.

Výchova v rodině

Výchova je liberální, dětem se nechává dost prostoru. Rodiče děti usměřňují, ale nechává se jim dostatek volnosti, aby se projevovali. Víra se dětem nevnucuje. Vstup do Církve berou jako soukromé rozhodnutí každého. Většinou však své rodiče ve víře následují.

Stejně tak nejsou mladí lidé nuceni podstoupit misii. Jsou na ni však dostatečně připravováni a je to chápáno jako čest, takže se misie zpravidla účastní.

Vzdělávání dětí i dospělých

Hodnota vzdělání je mezi mormony velmi vysoká. Po střední škole často muži i dívky odchází na rok a půl až dva na misii. V průběhu střední školy chodí na seminář, který je na to připravuje. Misie má přísná pravidla, která opravdu dodržují. Z ČR se jezdí na misii nejčastěji do Ameriky, Velké Británie nebo do států střední Evropy. Po návratu z misie nastupují na univerzitu, většina z nich opravdu dál studuje. Mormoni mají vlastní univerzity Brighama Younga a ty existují asi čtyři na světě. Univerzity jsou přístupné všem lidem bez ohledu na vyznání. U nás v České republice zatím nezaložili žádnou školu.

Trávení společného volného času

Ve volném čase jsou mormoni hodně aktivní, děti mají mnoho zájmových kroužků, sportují, hrají na hudební nástroje. Společně se schází hlavně při rodinném večeru a o víkendech. Setkáváme se s tím, že matka zůstává v domácnosti a stará se o děti a domov nebo pracuje na zkrácený úvazek. Ženy často pracují v pomáhajících profesích jako učitelky, sestřičky, lékařky apod.

Denní režim

Denní režim mormonů je individuální. Společné rituály v rodinách se liší rodina od rodiny, velmi často však funguje to, že se rodina ráno sejde, pomodlí se, zazpívají si a otec dá rodině požehnání do dne, aby byli všichni úspěšní a v pořádku se vrátili. Přes den se moc nevidí, ale často se opět scházejí u večeře, následuje zase společná modlitba a poděkování za den.

Začlenění do společnosti

S lidmi jiného vyznání se bez problémů stýkají. Mají přátele i mimo Církev. Rádi šíří evangelium. Mormoni jsou hodně sociálně citliví, slouží ostatním. Snaží se podporovat staré lidi, slabé rodiny a to i mimo Církev. V Církvi existuje i určitá sociální podpora, hodně slabé rodiny mohou dostávat příspěvek, funguje i postní oběť.

5.7 Hnutí Hare Krišna²⁹

Toto hnutí je všem známé svými průvody se zpěvem mahámantry a tancem či vegetariánskými restauracemi (Govinda), její učení je nám však poměrně cizí. Tato náboženská skupina se od těch předchozích trochu liší a to tím, že vychází z hinduismu a ne z křesťanství. Uvidíme, zda a nakolik se v důsledku velmi odlišné víry jejich rodinný život liší. V České republice je podle posledního sčítání lidu 673 členů hnutí Hare Krišna.

Hnutí založil Šrí Šrímad A. Č. Bhaktivédánta Svámí Prabhu-páda známý také zkráceně jako Šríla Braphupáda. Hnutí je ovlivněno učením Šrí Čaintanja (1486-1533) zakladatelem kršnovců, který propagoval sborové zpívání božích jmen, které mělo vést až k transu a tím k sjednocení s Bohem Krišnou³⁰. Braphupáda³¹ se narodil v Kalkatě v rodině obchodníků. Zlomem v jeho životě byl rok 1922, kdy se setkal se svým duchovním učitelem, který ho vyzval, aby učení o Kršnovy šířil po celém světě. Tak Braphupáda přeložil Bhagavadgítu a mnoho dalších indických děl do angličtiny. V roce 1965 přišel Šríla Braphupáda do New Yorku a založil zde společnost ISKCON. K hnutí se jako první začali hlásit členové hippie, mezi nejznámější příznivce patří Allen Ginsberg či George Harrison, který společnost podporoval i finančně. Hnutí se začalo rychle šířit, v době Braphupádovy smrti (1977) existovalo již mnoho ašrámů (klášterů), chrámů i škol a farem. Do čela po své smrti ustanovil Braphupáda řídicí orgán, který tvořilo jedenáct následovníků. Později se v řídicím orgánu vyskytly problémy a rozpory, které dodnes nejsou zcela překonány a způsobují jistou nejednotnost hnutí (Fárek, 2008 stránky 10-14).

Nauka Hare Krišna je od křesťanské značně odlišná. Můžeme začít vírou v reinkarnaci. Věří v koloběh znovuzrovnání lidí, zvířat, ale i bohů a démonů. Tělo je pouze pomíjivá schránka, zatímco duše je věčná. Tento proces je však chápán jako utrpení a cílem tedy je se z něho vymanit. Lidé jako jediní mají tuto možnost. Oddaní Krišnovi věří, že cesta vede přes oddanou službu Bohu, díky které pak dosáhnou stavu, kdy mohou žít na Krišnově planetě a sloužit mu přímo. „*Vždy na Mne mysl, staň se mým oddaným, klaň se Mi a uctívej Mne. Takto plně pohroužen ve Mně, určitě ke Mně dojdeš. Bg.9.34*“ (ISKCON, 1995 str. 2)

²⁹ Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny (International Society for Krishna Consciousness – odtud zkratka ISKCON)

³⁰ Krišna je jeden z avatárů (vtělení) boha Višny, který patří do hlavní trojice božstev hinduismu (Brahma, Šiva, Višna) a je považován za ochránce vesmíru. Pomocí těchto vtělení do zvířat či lidí se snaží udržovat rovnováhu ve vesmíru.

³¹ V překladu „ten, u jehož nohou sedávají mistři“

Reinkarnace se děje podle karmického zákona. Podobu svého následujícího zrození člověk určuje tím, jak se za života chová, jaké činí skutky v současném životě. Tedy vše, co vykonáme, se nám odpovídajícím způsobem vrátí³². Dobré skutky jedinci umožní zrodit se příště v dobrých životních podmínkách a naopak. Okolní společnost je oddanými chápána jako svedená materialistickou vědou snažící se pouze o materiální blahobyt.

Stoupeneci tohoto hnutí věří, že jsme v tzv. období kalijuga, které trvá 432 000 lidských let. Tento věk je charakterizován chaosem, bezzákonností a nedodržováním řádu, proto na konci přijde Kalkí (avatár Višnu), který zničí tento svět a začne nové období dokonalosti (Fujda, a další, 2010 str. 87).

ISKCON pojímá svou víru monoteisticky, tedy jako svého jediného Boha přijímají Krišnu na rozdíl od klasického hinduismu. Krišna je brán jako osobnost se všemi rysy osobnosti, což je také odlišné pojetí oproti hinduismu. Ostatní bozi jako Šiva, Brahma jsou chápáni jen jako polobozi.

Stěžejní v životě oddaných jsou čtyři usměrňující zásady. První z nich je vegetariánství. Odmítají jíst maso, dále vejce a všechny produkty ze zabitých zvířat a to z etické zásady neubližování. Dále se doporučuje vyhýbat cibuli a česneku (jsou brána jako afrodisiaka). Druhou zásadou je zákaz požívání drog, alkoholu, tabáku, kávy, čaje, kakaa a jiných látek, které mohou pozměnit vědomí člověka. Třetí zásadou je zákaz nedovoleného sexu. Za ideál je považována naprostá sexuální zdrženlivost, ale mezi manžely je sexuální styk povolen jednou měsíčně za účelem plození dětí. Poslední zásadou je zákaz hazardu. Počítají se sem veškeré hry o peníze, ale také situace, kdy může jít o duševní hazard např. spekulace. Jak jsem již řekla, oddaní se snaží veškerým svým jednáním sloužit Bohu. Mají poměrně podrobný soupis hlavních zásad pro oddanou službu. Zmíním jen pár zajímavých: nehromadit více majetku než je třeba k životu, v předepsané dny držet půst, vyhýbat se styku s neoddanými, nezapojovat se do rozhovorů týkajících se vztahů ženy a muže apod. Základem v této víře není ani tolik modlitba jako zpívání Hare Krišna mahámantry. Ve věku kalijuga je to jediný efektivní způsob, jak praktikovat duchovní život. Je to forma meditace a zároveň rozmluvy s Bohem. Jedinci „džapují“³³ pomocí růžence se 108 kuličkami a toto musí denně provádět alespoň šestnáctkrát (Fujda, a další, 2010 stránky 97-100).

³² V křesťanském pojetí by se dalo užít „boží mlýny melou pomalu, ale jistě“.

³³ Džapa je individuální opakování mahámantry, skupinové se pak nazývá kirtan.

Oddaní slaví poměrně hodně svátků. Mezi nejvýznamnější patří např. Gaurapúrnimá (připomenutí příchodu Šrí Čaitanji), Kršna-džanmáštami je nejvýznačnější den, kdy se slaví Kršnovy narozeniny. Den na to se slaví Vjásapúdzá Šríly Braphupády, tedy narození zakladatele ISKCONu. Při svátcích se dodržuje půst a večer po západu slunce je velká hostina. Kromě svátků je nutno zmínit postní den ékádaší („jedenáctá“), který se odehrává vždy dvakrát do měsíce. Další, co bývá známé i okolním lidem, je požívání prasádu, což je vlastně jídlo přinášející boží milost. Při přípravě jídla se dodržují striktní předpisy, pak se jídlo obětuje Krišnovi a poté teprve může být servírováno. Oddaní někdy rozdávají prasád v ulicích (Fujda, a další, 2010 stránky 107-110).

5.8 Podoba rodinného života v hnutí Hare Krišna

5.8.1 Teoretická úroveň

Cílem života oddaného je služba Bohu. Vše, co dělají, dělají s vědomím Kršny, ne pro osobní blaho. Tomu samozřejmě podléhá i rodinný život. Na rodinu zde není kladen až tak velký důraz, jaký jsme mohli vyzorovat u křesťanů. Dodržování celibátu je pro oddané důležitější než manželství.

Oddaní velmi často žijí v komunitách (u nás např. známá farma v Chotýšanech na Benešovsku) a dodržují tradiční dělení do čtyř tzv. ášramů (což jsou jakési životní etapy). První jsou brahmáčáři, svobodní studenti, kteří žijí v celibátu a nemají se se ženami stýkat vůbec, pokud to není nutné ve službě Bohu. Na všechny ženy mají pohlížet jako na matky (i je tak oslovovat), snižuje to možnou sexuální touhu. Další jsou grhasthové, ženatí hospodáři, kteří se snaží v páru sloužit Bohu, ale nesmí provozovat zakázaný sex. Třetí jsou vánaprathové, tedy nepřipoutaní manželé, kteří se postupně odpoutávají od světských zážitků a připravují se na poslední etapu sannjásinů, kteří se zřeknou všeho a zcela se odpoutají od rodinných a jiných sociálních svazků (možné až po padesátém roce života) (ISKCON, 1995 str. 24).

Denní režim příslušníků hnutí je poměrně striktní a náročný. Vstávají již ve 4 hodiny ráno a večerka je ve 21 hodin. V průběhu dne nemají téměř žádné osobní volno, věnují se buď náboženským obřadům, nebo svému zaměstnání. Z toho vidíme, že pro rodinné aktivity zde není příliš prostor. Snahu o rozvíjení rodinných vztahů nemají nikde oficiálně danou, v tomto ohledu záleží na jednotlivcích.

I podoba oděvu je příslušníkům hnutí určena. Muži nosí košili kurtu a dhótí, což je dlouhý pruh látky omotaný kolem pasu. Mají vyholenou hlavu, pouze na temeni si nechávají tzv. šikhu (pruh vlasů) a na čele mají tilakové znamení namalované speciální posvátnou hlínou. Ženy nosí sári, dlouhý pruh látky omotaný kolem těla. Nechávají si dlouhé vlasy zakryté šátkem a vdané ženy si na čelo malují červenou tečku (Mrázek, 2000 str. 38).

Výchova dětí je hned po uvědomování si Krišny stavěna na druhé místo. Cílem výchovy je, aby děti byly schopné vymanit se z procesu reinkarnace (Fárek, 2008 str. 88). Prakticky ve výchově tedy jde o zajištění dostatečných podmínek k životu a duchovní rozvoj. Komunita Hare Krišna se snažila o založení vlastní školy tzv. gurukuly³⁴ (jinde ve světě fungují), protože v klasických školách bylo etické a duchovní vzdělání nedostatečné. Projekt však nebyl MŠMT podporován. Ačkoliv se nakonec podařilo splnit podmínky pro vznik gurukuly, samotné hnutí nebylo schopno projekt díky své nezralosti realizovat.³⁵

Vstup do manželství je podmíněn půlroční zkušební dobou, kdy se nastávající manželé mohou stýkat více, než je běžné. Po této lhůtě se rozhodnou, zda chtějí vstoupit do manželství. Nejdříve proběhne civilní obřad a poté tradiční višnuistická svatba (Fárek, 2008 str. 100).

5.8.2 Praktická úroveň

Rozhovor s ženou, 31 let, svobodná a bezdětná, k oddaným se dostala přes vegetariánství v 17 letech a rozhovor s vdanou ženou 29 let, dvouleté dítě

Model rodiny

Rodinný život je soustředěný kolem Kršny. Pokud možno by se muži neměli ženit, ale pokud se oddaný chce oženit, tak samozřejmě může a může i dál vykonávat kněžskou činnost. V manželství se manželé mají starat o děti, ale i o sebe navzájem, mají si být oporou, podporovat se ve službě Kršnovi.

V rodinách funguje tradičnější dělení funkcí, kdy muž se stará o rodinu, chrání ji a žena by měla tvořit dobré rodinné zázemí. Jeden na druhém je závislý, když se muž snaží, aby

³⁴ V překladu „místo, kde je přítomen duchovní učitel“

³⁵ FÁREK, Martin. Gurukula jako zkouška. *Dingir* [online]. 2001, roč. 2001, č. 2 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir201.pdf>

žena byla šťastná, je i on. Podle véd je manželova povinnost, aby jeho žena byla šťastná, pokud není, manželství se tím ničí. Práce se nedělí přímo na mužskou a ženskou, třeba i muži vaří nebo myjí nádobí, avšak ženy nevykonávají fyzicky těžkou práci.

Muži se ženami se jen tak běžně nestýkají a příliš spolu nehovoří, pokud to není k něčemu nutné. Pouze, ti, co se chtějí ženit, se více stýkají se ženami, jinak udržují zdravý odstup (třeba na hostinách jedí zvlášť ženy a muži apod.). Důkladně se spolu partneři baví až po svatbě. Funguje zkušební doba před sňatkem, její délka se v realitě řídí podle každého jednotlivého duchovního učitele (každý oddaný má svého duchovního učitele, který mu radí), někteří ji neuznávají vůbec.

Pevnost pout v rodině

Oddaní považují své rodiny za stabilnější a to z toho důvodu, že se co nejvíce snaží o rodinu postarat po všech stránkách (nejen materiální, ale třeba i duchovní). I tak se zde objevují rozvody a to je tím, že jsme ve věku kalijuga, tzn. zjednodušeně, že věci nejsou tak, jak by měly být, je to pokleslá doba, proto i když se snaží, není jednoduché být hned dobrým. Každý prochází dlouhým vývojem a postupně se zlepšuje. Proto zatím existuje rozdíl mezi ideálním stavem života a věcí a mezi tím, jak to doopravdy je. Oddaní se snaží k tomu ideálu dojít. Štěstí v manželství také záleží na karmě. Každý dostane, co si zaslouží.

Výchova v rodině

Děti jsou v rodinách oddaných vychovávány podle nejlepšího přesvědčení svých rodičů, tzn., že rodiče jim dávají to, v co věří, že je pro děti nejlepší. Vedle stranění se nevhodných činností (jako je jedení masa či požívání omamných látek) nabízejí dětem pozitivní duchovní alternativu k materialistickému pojetí života, které v moderní společnosti často převládá.

Způsob výchovy se liší podle osobností rodičů. Vědomí Krišny prostoupí činnostmi člověka, ale povaha jedince zůstává víceméně stejná. Podle véd by rodiče měli vnímat, že děti, které se jim narodily, představují Krišnu v aspektu dětí, a proto by měli své děti vychovávat s láskou. Pokud se stane, že rodiče ve své snaze vychovat ze svých dětí oddané Krišny neuspějí, mohou to i tak vnímat pozitivně jako milost Krišny, protože vše je součástí Božího plánu.

Vzdělávání dětí i dospělých

Gurukula zatím v ČR nefunguje, často si však rodiče nechávají děti doma v domácím vyučování, protože na rozdíl od světských škol kladou větší důraz na tvorbu charakteru než na profesní úspěšnost v životě. Ve státních školách jim chybí např. nauka o karmě (tedy to, že každému se jeho chování spravedlivě navrátí) nebo celkově o Bohu. Z popření Boha podle oddaných přišla např. eugenika, druhá světová válka, stalinismus a jiné špatné věci. Místo Boha si lidé dosadili člověka. Tím, že se lidé nebojí Boha, si dělají, co chtějí a nechápou, že se jim to vše vrátí a co vše způsobují. Někteří oddaní své děti posílají do zahraničních gurukul (do Indie), pokud se chtějí vyhnout školám u nás. S dětmi jezdí i matka. Momentálně je v zahraničních gurukulách 6 českých dětí.

Trávení společného volného času

Volného času pro sebe oddaní příliš nemají, musí chodit do práce, starat se o domácnost, zpívat mahámantru, vařit prasád, žít v kvalitě dobra (mít dobře uklizeno, čisto doma) to vše zabere mnoho času. Ve volném čase rodiny spolu zpívají nebo jedou na návštěvu do chrámu, mohou jet i do Indie navštívit svatá místa. Šríla Bráhpupáda říkal, že, když má žena děti, tak je to vlastně její božstvo a má se o ně starat, co nejvíce to jde, v tu chvíli jde práce pro organizaci stranou. Oddaní pořádají tábory pro celé rodiny, které rozvíjí rodinné vztahy.

Denní režim

Denní režim členů Hare Krišna je organizován poměrně striktně (viz. výše). Tento denní rozvrh je však dodržován pouze na farmě nebo v chrámu, i tak je možné s harmonogramem hýbat, není nutné vždy přesně dodržet večerku či čas modlitby. Rodiny oddaných žijí většinou odděleně a svůj denní režim si řídí sami. Vstávání ve 4 hodiny ráno tedy dodržují jen někteří. Život jednotlivců se nejvíce řídí jejich zaměstnáním.

Začlenění do společnosti

Oddaní nevyhledávají kontakt s lidmi mimo ISKCON, protože mají jiné hodnoty. Není problém se s neoddanými stýkat, pokud je to třeba, ale přímo to nevyhledávají, pouze se

snaží šířit své poznání. Lidi mimo hnutí chápou jako nevinné osoby, kteří jen mají nedostatek poznání, ale nejsou špatní. Démonů je mezi námi opravdu málo. Když se dítě rozhodne nenásledovat víru rodičů, není bezpodmínečně vyloučeno z rodiny, vídají se i tak. Berou to jako Kršňův plán, který respektují. Jistě má k takové situaci nějaký důvod.

6 Závěrečné shrnutí

Závěrem je nutné se ohlédnout a zjistit, zda nám život v některém zkoumaném NNH přináší specifika, s kterými se běžně neshledáme. Také porovnáám podobu rodinného života mezi jednotlivými NNH. Tyto informace negeneralizuji, snažím se jen zdůraznit jisté tendence v rodinném životě zkoumaných nových náboženstvích. Obecně můžeme vymezit několik typů rodinného soužití v NNH. První z nich jsou rodiny funkční, které plní všechny své funkce (viz kapitola česká rodina), dalším typem rodiny jsou rodiny afunkční, které jsou omezeny na své autonomii, což v důsledku porušuje jednu či více funkcí rodiny a naposledy se můžeme setkat s takovými NNH (či sektami), v nichž je úloha rodiny zcela oslabena a dochází zde k vážným poruchám funkcí rodiny, je narušena socializace dítěte a dochází k vnitřnímu rozkladu rodiny. To jsou rodiny dysfunkční (Kraus, a další, 2001 str. 79). V dnešní společnosti se můžeme setkat s rodinami funkčními, afunkčními a i dysfunkčními. Svědky Jehovovy, adventisty sedmého dne i mormony jednoznačně řadíme do skupiny první, tedy do funkčních rodin (samozřejmě žádné pravidlo nikdy neplatí na všechny, mluvím o tom, co je běžné). Rodina je u těchto hnutí na prvním místě, kladou velký důraz na pevná rodinná pouta a výchovu dětí a nalezneme u nich řadu publikací, které se rodinným životem zabývají. Na pomezí funkčních a afunkčních rodin se pohybuje hnutí Hare Krišna. Zde se nad manželství a rodinu vyvyšuje jejich doktrína, věrná služba Kršnovi a to někdy na úkor rodiny ve smyslu dostatku trávení společného času, styku s jinými lidmi (např. děti potřebují společnost jiných dětí, avšak někdy z důvodu uzavřenosti hnutí k tomu nemají příležitost), celkově manželství je bráno spíše jako únik pro slabší jedince (tedy základní lidské potřeby lásky, intimity a sexu jsou zde upozadřovány a často jsou neuspokojeny). Dnes se však situace mírně mění. Komunita se lehce otevírá i lidem zvenčí. Rodiny často žijí sami v bytě či domě a vedou vlastní rodinný život podle svých pravidel. Děti již nejsou do gurukul posílány sami, ale doprovází je matka, čímž se vyhnou citové deprivaci. Na manželství se pohlíží shovívavěji. Avšak stále se značně liší rodina od rodiny a věřící od věřícího.

Rodinné uspořádání

Rozdělení rolí a funkcí bývá v rodinách zkoumaných NNH tradiční. Otec je hlavou rodiny, matka se stará o domov a děti. Je zde však důležité chápat, že tímto pojetím není myšlena diktatura. Manžel se s manželkou o věcech radí a naslouchá jí, jsou to partneři. Muž

rodinu ochraňuje, zabezpečuje a vystupuje za ni, žena mu k tomu poskytuje podpůrné zázemí. Stejně tak ovšem není nikde jednoznačně řečeno, že žena musí vařit, uklízet a starat se o děti a muž pouze o své zaměstnání. Existuje zde prostupnost mezi těmito činnostmi, manželé si navzájem pomáhají, není pouze striktně mužská a ženská práce. To je tedy naprosto srovnatelné s majoritní společností. Daleko častěji v těchto rodinách zůstává matka v domácnosti, obzvlášť pokud má rodina více dětí.

U křesťanských hnutí také můžeme pozorovat tendenci k většímu počtu dětí. Opět shledáme se s rodinami, kde je jen jedno dítě, ovšem nalézáme rodiny i se šesti či dokonce deseti dětmi. Celkově je zde sklon k udržování širší rodiny, lidé se snaží žít v blízkosti či se alespoň často scházet a trávit spolu čas. A když se ani to nedaří, jsou rodiny ve velkém kontaktu přes telefon či internet.

Stabilita rodiny

Když se nadále ještě zaměříme na pevnost rodinných pout v těchto hnutích a na fenomén rozvodovosti, zjišťujeme, že jejich svazky jsou obecně považovány za pevnější. Zatím však v této oblasti neexistuje žádný výzkum, který by potvrdil menší rozvodovost ve zkoumaných NNH oproti většinové společnosti. V křesťanských hnutích je rozvod povolen pouze z důvodu smilstva, jiný důvod teoreticky není akceptován. Přesto se rozvody objevují v těchto církvích i z jiných důvodů. Stejně tak v hnutí Hare Krišna, ačkoliv je sexuální styk dovolen pouze v manželství s cílem plození potomstva, setkáváme se s rozvody z různých důvodů mimo jiné z důvodu nevěry. Rozvodům se tedy nevyhnout ani věřící, přesto jsou však pokládány za stabilnější. Jedním z možných vysvětlení by mohlo být to, že snaha udržet manželství je vyšší a to proto, že svazek neberou pouze jako nástroj osobního blaha, ale jako jednu z možností společné služby Bohu a rodina tím získává na jakési posvátnosti. To by však bylo nutné postoupit hlubšímu výzkumu.

Výchova v rodině

Styly výchovy i v těchto náboženstvích podléhají trendu společnosti. To znamená, že je zde tendence k liberálnější výchově. Konkrétní výchovné metody jsou již odvozeny od osobností rodičů. Vidíme zde příklon k výchově morální. Je kladen větší důraz na rozvoj osobnosti dítěte než na dostatek znalostí a dovedností. Děti jsou vychovávány ve víře, ale nejsou k ní nuceni. Pokud se dítě rozhodne víru nepřijmout, není z rodiny ani ze svého

sociálního prostředí vyloučeno. Láska v rodině ten rozdíl překoná a většinou je to věřícími pojmáno jako boží plán a záměr, který vede k něčemu, čemu zatím nemůžeme porozumět.

Postoj ke vzdělání

Co se týče vzdělávání, narazila jsem ve své práci na dva proudy. Mormoni a adventisté kladou velký důraz na celkové vzdělávání osobnosti a co nejlepší zdokonalování dovedností a získávání znalostí. Zakládají i vlastní sítě škol. Svědkové a hnutí Hare Krišna si na obecné vzdělání až tolik nepotrpí. Náboženské vzdělání pak získávají v sobotní nebo nedělní škole, u Hare Krišna je to nedělní přednáška. Oproti majoritní společnosti kladou větší důraz na morální rozvoj.

Volný čas rodiny

Jak se ukazuje trávení dostatku společného času je v rodinách zkoumaných NNH stejně tak jako v majoritní společnosti omezené. Přesto vyvíjejí snahu k tomu, aby spolu smysluplně trávili volný čas a to nejčastěji o víkendech, kdy se konají bohoslužby a sobotní či nedělní škola, případně po večerech ve všední dny. Část společného volného času vždy tráví buď službou Bohu, studiem náboženských textů nebo společnou modlitbou a zpěvem. Zároveň každá náboženská společnost organizuje určitou zájmovou činnost, akci pro rodiny, jako jsou tábory, dny rodiny apod.

Denní režim rodinných příslušníků

Denní režim jednotlivých členů nebývá příliš ovlivněn jejich vírou, každý musí vykonávat své zaměstnání a podle toho se řídí denní rozvrh. Pouze u oddaných Kršnovi můžeme shledat větší organizaci času hnutím, avšak i to se řídí zaměstnáním. Tvrdý režim dodržují pouze oddaní žijící v chrámu či na farmě. Režim všech věřících však rozhodně musí zahrnovat čas na modlitbu, příp. zpívání mantry. Společné rodinné rituály nejsou církvemi nijak přímo určeny (kromě domácího večera u mormonů, avšak i ten není nařizován, pouze doporučován), záleží na každé jednotlivé rodině. Doporučeným rituálem však bývá společná modlitba, zpěv či studium posvátných textů.

Začlenění rodin do společnosti

V posledních letech se zkoumaná NNH více otevírají okolní společnosti. Setkávání se s lidmi s jiným vyznáním, příp. s lidmi bez vyznání, pro ně není překážkou. Chápou to jako příležitost šířit evangelium, předávat vědění a svou víru. Avšak je pravda, že přímo přátelství mimo hnutí zpravidla nevyhledávají. Mezi sebou si více rozumí a nesvádí je to k porušování zásad či ke konzumnímu stylu života. Přímou izolací rodin od okolní společnosti se nesetkáváme.

Ve všech hnutích je kladen velký důraz na zdravý životní styl, dostatek pohybu, zákaz konzumace drog a povzbuzujících látek. Někde dokonce nalezneme tuto zásadu přímo v jejich doktríně. Snaží se jíst zdravě a v souvislosti s tím hnutí pořádají různé kurzy vaření či přednášky o zdravé výživě apod.

Vidíme, že rodiny svědků, adventistů, mormonů i Hare Krišna toho mají společného více, než by se zdálo. V rodinném životě je jejich hlavní odlišností vlastně pouze jejich konkrétní víra. Důsledky jejich víry v běžném životě však již tolik rozdílné nejsou. Ani od majoritní společnosti se na první pohled příliš neodlišují. Pouze žijí podle trochu jiných pravidel a jejich víra jim poskytuje životní zázemí a jistoty, kterými se řídí.

7 Závěr

Cílem mé práce bylo zjistit, jaká jsou specifika rodinného života v kontextu vybraných nových náboženských hnutí v České republice. Na začátku práce jsem se snažila o seznámení s jakousi normou rodinného života v České republice, s problematikou rodiny a náboženského života u nás. Poté jsem vysvětlila, co to nová náboženská hnutí jsou a co znamená termín sekta. Po terminologickém základu jsem se posunula na praktičtější úroveň. Popisovala jsem jednotlivá náboženská hnutí a pokoušela jsem se zachytit to stěžejní pro pochopení zkoumané otázky. Protože nová náboženská hnutí prochází poměrně rychlým vývojem, snažila jsem se teorii čerpanou z literatury ověřit pomocí rozhovorů s členy jednotlivých náboženských společností. Myslím, že toto ověření osvědčilo shodu mezi teorií a praxí. Ukázalo se, že zásady a doktríny hnutí jsou stálé a je snaha je plnit. Jako nejtěžší dodržovat se ukázalo trávení dostatku společného času celé rodiny. V souvislosti s tím i dodržování nějakých pravidelných rodinných rituálů. Problém nedostatku času je zřejmý zde stejně jako v majoritní společnosti. Další, co postihuje celou populaci bez rozdílu, jsou rozvody. Manželství na celý život není garantováno ani u věřících.

U všech hnutí jsem zpozorovala mírné přizpůsobení a otevření majoritní společnosti, snížení neprostupnosti hranic a zjemnění přísných zásad. Právě tento postup je důležitý v procesu denominalizace, tedy v cestě od neetablovaného nového náboženského hnutí k etablované náboženské denominaci.

Ze závěrečného shrnutí vidíme, že pár odlišností od běžné české rodiny existuje, stejně tak jsou rozdíly mezi jednotlivými náboženskými společnostmi. Je zde však jedna zásadní nezanedbatelná skutečnost, která je stejná u všech typů zkoumaných rodinných soužití a to je jejich víra v něco transcendentního, v něco mocnějšího, co nás může v životě (i po něm, či v následujícím životě) učinit šťastné nebo naprosto zoufalé. Věří v něco, kvůli čemu jsou ochotni se snažit být lepšími. A to je velmi podstatný bod víry. Dle mého osobního názoru jsou tito lidé díky svému přesvědčení zpravidla slušní, poctiví, srdeční a nikdy nemají daleko k tomu pomoci člověku v nouzi neboli bližnímu. Jsou to stále jen „chybující lidé“, ale snaží se dodržovat určité morální zásady, které často v majoritní společnosti chybí. Ať šlo o mormony, oddané, svědky či adventisty, všichni, se kterými jsem se setkala, byli velmi vstřícní a ochotní. Nesnažili se mi svou víru podsouvat či vnutit. Víra je v lidském životě jako

kotva, která člověka drží, aby ho přival podnětů z dnešního rychle vyvíjejícího se světa nesmetl. Tuto životní jistotu a stabilitu můžeme z věřících lidí a jejich rodin pocítit.

V České republice je určitá předpojatost, co se týče náboženství a negativní postoj k církvím. K zamyšlení každého z nás však je: je to opravdu tak špatné být věřícím? Proč máme z náboženství takový strach? Přináší to spíše pozitiva či negativa do života jednotlivců, rodin i celé populace? To už je však námět na další práci.

8 Použitá literatura

CASD, Česko-slovenská unie. 2011. *Týden křesťanského domova 2011.* Praha : oddělení křesťanského domova, 2011.

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů. 2006. *Příručka pro rodinu.* Salt Lake City : Intellectual Reserve, Inc., 2006.

Česko-Slovenská unie Církve adventistů s. d. 2006. *Církevní řád.* Praha : Těšínské papírny, s.r.o., 2006. ISBN 80-7172-962-0.

Enroth, Ronald. 1994. *Průvodce sektami a novým náboženstvími.* Praha : EELAC, 1994. ISBN 80-85495-29-5.

Fárek, Martin. 2008. *Hnutí Haré Kršna.* Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1579-0.

Fujda, Milan a Lužný, Dušan. 2010. *Oddaní Kršny.* Plzeň : Zápodočeská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7043-951-7.

Gallagher, Michael-Paul. 1997. *Sekty a nová náboženská hnutí.* Praha : Zvon, 1997. ISBN 80-7113-207-1.

ISKCON. 1995. *Bhakti-yoga.* Praha : ISKCON, 1995.

Kraus, Blahoslav a Poláčková, Věra. 2001. *Člověk - prostředí - výchova.* Brno : Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Lužný, Dušan. 1997. *Nová náboženská hnutí.* Brno : Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1645-0.

Možný, Ivo. 2008. *Rodina a společnost.* Praha : Slon, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

Mrázek, Miloš. 2000. *Děti modrého boha*. Praha : Dingir, s.r.o., 2000. ISBN 80-902528-1-8.

Petrusek, Miloslav. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

Václavík, David. 2010. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha : Grada Publishing a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2468-3.

Vojtíšek, Zdeněk. 1998. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir s. r. o., 1998. ISBN 80-902528-0-X.

Vojtíšek, Zdeněk. 2007. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha : Beta Books, 2007. ISBN 978-80-86851-64-8.

Watchtower Bible and tract society of Pennsylvania. 1996. *Tajemství rodinného štěstí*. New York : Watchtower Bible and tract society of New York, Inc., 1996.

Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. 1991. *Vytvářet šťastný rodinný život*. New York : Watchtower Bible and tract society of NY, Inc., 1991.

9 Elektronické zdroje

CÍRKEV JEŽÍŠE KRISTA SVATÝCH POSLEDNÍCH DNŮ. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* [online]. 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.cirkev-jezise-krista.cz/>

ČERMÁKOVÁ, Marie. *Rodina a měnící se gender role: sociální analýza české rodiny* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997, 92, 24 s. [cit. 2013-05-14]. Working Papers, 97:8. ISBN 80-859-5042-1. Dostupné z: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/153_97-8wptext.pdf

ČERVENKA, Jan. Hodnotové orientace v naší společnosti. *Centrum nezávislého průzkumu veřejného mínění* [online]. 2005 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/2005-2/hodnotove-orientace-v-nasi-spolecnosti>

ČESKO-SLOVENSKÁ UNIE. *Církev adventistů sedmého dne* [online]. 2006 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.casd.cz/index.php?a=cat.19>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sčítání lidu, domů a bytů* [online]. 2009-2011 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podletematu&tu=30719&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

FÁREK, Martin. Gurukula jako zkouška. *Dingir* [online]. 2001, roč. 2001, č. 2 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://www.dingir.cz/archiv/Dingir201.pdf>

Jak české rodiny tráví svůj volný čas?. STEM/MARK. *Marketingové noviny* [online]. 2007 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://www.marketingovenoviny.cz/index.php3?Action=View&ARTICLE_ID=5517

LUŽNÝ, D. – NAVRÁTILOVÁ, J. (2011) *Náboženství a sekularizace v České republice*. In: <http://snem.cirkev.cz/download/Luzny.htm> [online]

ŠAFR, Jiří a Věra PATOČKOVÁ. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 2010, č. 2 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a4013/f11/100119s_Traveni%20volneho%20casu.pdf

WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA. *Svědkové Jehovovi* [online]. 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/>

WEDOS, a.s. *Pravnik.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/uplnazneni/uz-89.html>

10 Přílohy

Příloha č. 1: Okruhy otázek k rozhovorům

1. Vstup do hnutí – jak jste se do hnutí dostal/a, jak se v hnutí angažujete
2. Model rodiny – rodinné uspořádání, role a pozice jednotlivců, dělba funkcí a práce v rodině (žena v domácnosti vs. pracující)
3. Pevnost pout v rodině – velikost rodin (počet dětí, vícegenerační soužití), rozvodovost, setkávání se se širší rodinou
4. Výchova v rodině – styly výchovy (liberální x autoritativní), hlavní cíle, zásady výchovy, předávání víry dětem – jakým způsobem, co se stane, když dítě víru nepřijme
5. Vzdělávání dětí i dospělých – školy, vzdělávací zařízení, semináře
6. Trávení společného volného času – jak moc, jakým způsobem, společné záliby
7. Denní režim – jednotlivce i celé rodiny, společné rituály během dne či týdne
8. Začlenění do společnosti - setkávání se s lidmi jiného/bez vyznání – přijatelné/nepřijatelné, přátelství mimo hnutí, šíření víry ve společnosti
9. Shledáváte vy sami nějaká specifika v oblasti rodinného života oproti tomu, co znáte z jiných rodin? Napadá vás něco, co ještě k tomuto tématu patří?

Příloha č. 2: Přepis ukázkových rozhovorů

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů – žena, 50 let, vdaná, dvě dospělé děti, k mormonům přešla před 18 lety po setkání s misionáři

1. Jak jste se dostala do Vaší Církve?

Já jsem v Církvi 18 let. Jednoho dne k nám přišli misionáři a mluvili s námi o víře. Já jsem byla věřící, ale knihu Mormonovu jsem neznala. Všichni v rodině rádi čteme, takže jsme se misionáři dohodli, že přijdou na návštěvu a budeme společně číst písmo a povídat si o tom. To byl náš první kontakt. Pak nás pozvali v neděli na shromáždění. Ukázali nám, jak to tam funguje. První hodinu bylo hlavní shromáždění, další hodinu je nedělní škola a poslední

hodinu je pomocné sdružení, kde jsou muži a ženy zvlášť. Děti jsou po hlavním shromáždění v primárních. To se mi líbí, jak je to rozdělené a jak to funguje. Cítila jsem se tam dobře.

2. Jaké je u vás typické rodinné uspořádání, tím myslím role a pozice jednotlivců, dělba funkcí a práce v rodině...?

Tatínek je hlava rodiny, patriarcha a předseda rodiny, protože má kněžství. Nejsou rozdíly mezi mužskou a ženskou prací. Překvapilo mě například, že i muži se starali o děti.

3. Jaká je velikost vašich rodin?

Je to jiné než, co znám odjinud. U nás se klade velký důraz na rodinu. V typických mormonských rodinách mají hodně dětí, třeba 8 dětí, někde v Americe i 13. My jsme typická pražská rodina a do Církve jsem přišla později, takže já mám jen dvě děti. Můj manžel do Církve nepřešel.

4. Jak je to u vás v Církvi s rozvodovostí?

U nás je rozvodovost určitě nižší, alespoň co já vím. Můj syn je mormon a má mormonskou ženu. Před svatbou se byli poradit v chrámu, jestli se k sobě jako partneři hodí. To bývá pravidlem u mormonů. Když dostanou pozitivní odpověď, hodně si toho svazku váží. Hodně pak drží při sobě, ale samozřejmě ta rozvodovost se u nás také vyskytuje. Ale co jsem viděla, rozvody většinou bývají, až když jsou děti starší a odejdou z domova a rodiče si jdou každý svou cestou. Neznám rozvod v rodině, kde jsou malé děti. Evangelium hodně spojuje dohromady.

5. Jaký kladete důraz na stýkání se se širší rodinou?

To je zase úplně jiné, než na co jsme zvyklí. My jsme spíše takový samotáři, zatímco v typických mormonských rodinách se často scházejí. V pondělí večer je rodinný domácí večer, kdy se schází nejužší rodina, ale je zvaná i širší rodina. Příbuzní se spolu modlí, zpívají, někdo má přednášku či nějakou duchovní myšlenku, čtou písmo, hrají hry, pak jedí dobrůtky. Také o nedělích bývá rodina hodně společně. Neděle je věnovaná Bohu. Chodí spolu na shromáždění, chodí na návštěvy. Jsou hodně spolu a to nejen ta úzká rodina.

6. Jaké styly výchovy upřednostňujete? Jaké máte zásady a cíle výchovy?

Je to taky trošičku jiné, než na co jsem byla zvyklá. Nejdříve mi přišlo, že mormoni nechávají dětem příliš prostoru, aby se sami projevovali. Ale oni se v nich snaží rozvíjet samostatné rozhodování. Děti jsou vlastně pořád vedení, mají často řízenou činnost. Mají hodně kroužků,

aktivit. Navštěvují různé programy pro děti, chodí pak i na semináře. Děti jsou vedení hlavně vzorem. Někdy se mi to zdá až moc.

7. Jak předáváte víru dětem?

O tom můžu velmi dobře mluvit z vlastní zkušenosti. Každé dítě je jiné. Když k nám přišli misionáři, chlapcům bylo 8 a 12 let. Ten starší se zapojil do Církve a byl i na misii. Ten mladší do Církve nechce, zná naši víru a má ty základy, chová se jako my, ale do Církve nechce vstoupit. To je prostě jeho rozhodnutí. Děti v té víře vyrůstají, takže to mají většinou zažité a jsou mormoni. Když se však stane, že někdo víru odmítne, tak je nenutíme. Stejně tak je to s misíí. Pokud se na to mladí necítí, nemusí jezdit na misii. Misie má celkem přísná pravidla a je na ní třeba řádná dlouhá příprava.

8. S tím souvisí další otázka na trávení volného času. Kolik ho pro sebe mormonské rodiny mají a jakým způsobem ho tráví?

Tak to bývá hlavně to pondělí večer. Záleží na tom, jak jsou děti velké, ale vždycky alespoň na chvíli se rodiny schází. Pak v neděli jsou hodně spolu, to opravdu celou neděli tráví většinou celá rodina dohromady. Maminky jsou více doma, když mají víc dětí, tak třeba nepracují nebo jen na částečný úvazek a to často v pomáhajících profesích jako zubařky, sestřičky nebo učitelky.

9. Co se týče vzdělávání, máte nějaká vlastní zařízení?

Na vzdělání se klade velký důraz. Bývá to tak, že kluci po střední škole odchází na misii a předtím prochází seminářem, který je na misii připraví, učí se základní Písma hodně do hloubky. Z ČR se jezdí na misii nejčastěji do Ameriky, Velké Británie nebo do státu střední Evropy. Po návratu také většinou dál studují. Z církevních škol máme univerzitu Brigham Younga, která je otevřená všem bez rozdílu vyznání. U nás v ČR nic takového není.

10. Máte daný denní režim nebo nějaké společné rodinné rituály?

Mormoni, obzvláště v Americe jsem to viděla, brzy vstávají a mají takový rituál, že se ráno společně sejdou a společně se pomodlí. Tatínek celé rodině dá takové požehnání, aby se nikomu nic nestalo a v pořádku se vrátili domů. Přes poledne se nevidí, všichni jsou někde pryč ve školce, ve škole a v práci, ale večer se zase rodina sejde. U večere si povídají o tom, co celý den dělali. Než jdou spát, všichni si kleknou a pomodlí se a někdy čtou Písma. To se mi líbí.

11. Poslední má otázka je zaměřená na styk s okolím. Jaké je pro vás setkávání se s lidmi jiného vyznání či bez vyznání?

Všichni tolerujeme ty ostatní. Stejně je jeden Bůh a všude jsou lidé lepší i horší. Neseparujeme se. Já sama mám hodně přátel v katolické církvi.

12. Napadá vás samotnou nějaké specifikum v rodinném životě mormonů? Něco co jsme ještě nezmínily...

Já si myslím, že je u mormonů specifické, že se hodně snaží sloužit druhým, pomáhat druhým. Starají se o staré lidi. Prarodiče mají často mladé rodiny u sebe, žijí společně, nedávají je do domovů důchodců. Rodiny občas dělávají to, že pomáhají třeba jiným slabým rodinám tím, že jim dají nějaký dar, něco upečou a dají jim to za dveře, zazvoní a odejdou, aby nebylo vidět, kdo jim to dal. To se mi moc líbí.

Biskup, předseda odbočky může pro slabé rodiny zařídit podporu. Myslím, že máme hodně propracovanou sociální péči o lidi a pomoc druhým a to členům i nečlenům.

Rodiny dost drží při sobě, tady každý jede hodně za sebe, ale oni jsou skutečně hodně soudržní. Tatínek chodí do práce a maminka opravdu většinou bývá s dětmi. Ale otec matce hodně pomáhá, soužití mormonů je velice rovnoprávné. To je pro mě jeden z důvodů, proč jsem v této Církvi.

Hare Krišna - žena, 31 let, svobodná a bezdětná, k oddaným se dostala přes vegetariánství v 17 letech

1. Jak ses dostala k oddaným?

Přes vegetariánství, asi v 16 letech mi došlo, co se se zvířaty děje, že kvůli mně musí na jatka, a tak jsem odmítla jíst maso. Okolí na mě tlačilo „jez maso, budeš nemocná“. K oddaným jsem se dostala přes jídlo a bylo mi tam dobře, protože mi tam naopak říkali, ať maso nejím. Začala jsem se učit jejich kuchyni, a postupně jsem se zajímala i o ty lidi, byli moc milí, vtipní a optimističtí, tak jsem se začala zajímat i o jejich duchovno a nakonec jsem se ocitla tady.

2. Jaké je u vás typické rodinné uspořádání, tím myslím role a pozice jednotlivců, dělba funkcí a práce v rodině...?

Muž by se měl o ženu starat, materiálně ji zabezpečit a chránit. Žena by mu měla sloužit v tom smyslu, že mu poskytne nějaké zázemí. On jí zase slouží tím, že se o ni stará. Jeden z velkých vědeckých psychologů říká, že žena následuje muže. Když muž se nehádá, žena se také nehádá. Když muž se jí snaží vyjít vstříc, ona jemu taky. Záleží také na tom, jak moc jsou pokročilí (ve víře), pak tolik nezáleží na tom, kdo myje nádobí nebo vaří. Třeba u nás na

hostinách často vaří muži, je to těžká práce, když se vaří třeba pro 50 lidí. Těžké věci tu dělají muži a to včetně mytí nádobí, my, ženy třeba zdobíme místnosti, já třeba píšu časopis atd.

Podle véd manželova povinnost je, aby jeho manželka byla šťastná. Když není šťastná, tak jde manželství do kopru. Ale je to všechno individuální, každý je jiný, má jinou osobnost.

3. Jak moc silný kladete důraz na rodinu, rodinná pouta, udržování těchto vztahů?

V ideálním případě je rodinný život soustředěn kolem Krišny. U nás je to takhle: když můžeš, tak se nežeň, když se můžeš vyhnout zapletení, je to lepší. Manželství má své výhody, ale i nevýhody, za vše se platí. Ale není to nic špatného, jsou u nás kněží, kteří jsou ženatí a jsou naprosto výborní a dál vykonávají svou práci. Když se člověk ožení, tak podle véd, manžel či manželka či děti jsou vtělení Kršny, takže člověk by se měl starat o svého partnera a o své děti, jako by to byl Krišna. Manželé se mají podporovat v duchovním životě. Je důležité, aby děti měly hodně lásky a vyrůstaly ve stabilních rodinách, a to si myslím, že je velké plus oddaných. My třeba nepožíváme žádné drogy, vyvarováváme se všem závislostem. To jsou věci, které v normální populaci ničí rodiny. Nejsme stoprocentní, ale snažíme se dosáhnout stoprocentního ideálu. Když už má někdo rodinu, tak se o ni musí starat, co nejlépe. Ve védách je řečeno, že rodičem nemá být nikdo, kdo není schopen své dítě přivést zpátky k Bohu, tzn., že dítě musí být vychováno ve vědomí Kršny.

4. Vyskytuje se u vás rozvodovost?

K tomu musím říct, že nyní jsme v železném věku, kalijuga. Všechno je pokleslé, degradované. Lidé se nechovají, jak by měli. Jedna věc je, že my to teoreticky víme, ale v této době sami vyrůstáme, často jsme z neúplných rodin, školy nefungují správně, je pokles autorit, státní autority nefungují. My tady z toho marastu se snažíme najednou žít čistě. A to nejde jen tak hned, je to pozvolný proces. Vidím to sama na sobě, jde to, ale trvá to dlouho. Tak se někdy stane, že se někdo zamiluje do někoho, do koho by neměl a následuje rozvod. Svazky jsou někdy míň stabilní, když se uskutečili před vstupem k oddaným nebo, když pouze jeden z partnerů je oddaný. Ve skutečnosti na to má také hodně vliv karma. Člověk dostane, co si zaslouží. Někdy rozvod, ale může být i jako očista. Teď jsme tu měli takový jeden případ. Byl tu z Belgie jeden hodně pokročilý oddaný a on vzpomínal, jak byl ženatý, měl dvě děti a asi po letech manželství ho žena opustila s někým jiným, strašně mu to zlomilo srdce. Časem to začal brát jako milost od Krišny. Dokázal se vymanit z toho svazku, ta žena nebyla Hare Krišna. Takže ta těžkost ho posunula dál. Samozřejmě ideální by bylo spokojené manželství na celý život.

5. *Ted' bych se ráda zeptala na podobu výchovy, jaké máte cíle výchovy, nějaké zásady...*

K tomu mám zrovna dobrý článek v našem časopise, pak ti ho dám. Více než na nějaké akademické vzdělávání, se zaměřujeme na tvorbu charakteru. Cíl vzdělávání je, aby člověk měl pěkný charakter. Potom může životem projít tím správným způsobem. To je právě rozdíl mezi gurukulou a světskou školou. V gurukule se také předává poznání, např. o karmě. Kdyby lidé chápali, že třeba to, co mi nepatří, mi nezůstane, tak by pak nemělo smysl krást. Za to, co je špatný, přijde trest. Podle zákona karmy se mi vrátí přesně to, co já vyšlu. A je dobrý vědět, kdo to všechno zařídil, že je tady Bůh. Lidi si to neuvědomují, ale z popření Boha třeba přišla eugenika, druhá světová válka, pokusy na lidech, stalinismus. To je tím, že lidé ve 20. letech vyměnili Boha za „-ismy“, stali se komunisty, nacionalisty atd. místo Boha dosadili člověka, pak se to jenom rozvíjelo. Lidé nevěří v Boha, nebojí se Boha a nechápou důsledky, nevidí za roh. Nechápou, že přijdou další životy, že společnost se pak řítí do pekla. Normální světská škola říká, buď, co nejlepší, abys měla, co nejvíc peněz a za to si všechno koupíš a budeš šťastná. Jenže tam to štěstí právě není. Když se děti hned ve škole dozvědí, že život je o něčem jiném, že je založen na duchovních základech, tak mají úplně jiné hodnoty.

6. *Zeptám se, jak u vás funguje předávání víry dětem? Co se stane, když dítě víru nepřijme?*

Jedna má kamarádka má dvě děti, dcera je Hare Krišna, ale její syn ne, má zlaté srdce, ale objevuje svět po svém. Je možné, že se vrátí, ale zatím ne. Pamatuji si, když mi bylo asi 16, tahle kamarádka mi říkala, že by radši děti vůbec neměla, než kdyby nebyly Hare Krišna. Dneska to tak samozřejmě vůbec nevidí, s dětmi má skvělý vztah a normálně se vídají. Musíme to brát jako nějaký Kršnúv plán, nevíme, jaké má plány, ale určitě k tomu má nějaký důvod. Každopádně u nás nikoho nevyloučíme, když nechce být Hare Krišna. Nelze k tomu nikoho nutit.

7. *Další oblast, na kterou se zaměřím, je trávení společného volného času. Kolik ho pro sebe rodiny mají a jakým způsobem ho tráví?*

Je pěkné, když spolu celá rodina zpívá, jedou do chrámu na hostinu, můžou na návštěvu svatých míst do Indie. Je dobré, když se volný čas zaměřuje na duchovní činnosti. Volného času je málo. Je nutné rozlišovat, co je důležité. Šríla Braphupáda říkal, že když má žena děti, tak to jsou vlastně její bohové. Žena se má o děti starat a dát jim všechno. Vlastně naše rodiny jsou úplně stejné, mohou dělat cokoli, jen k tomu ještě mají toho Krišnu. Také děláme tábory na Moravě, jezdí tam celé rodiny a účastní se spolu programu. Jinak, třeba

tady v chrámu, moc času pro sebe nemáme, snažíme se co nejvíce sloužit. Grhastrové se ale musí starat o zabezpečení rodiny, chodí tedy normálně do práce, taky musíme džapovat, vařit prasád, musíme se starat o to, abychom žili v kvalitě dobra, uklízet, prát. Děti se zapojují i do normálních zájmových kroužků, třeba jezdí na florbal a tak.

8. Dále jsem se chtěla zeptat na vzdělávání.

Gurukula teď u nás nefunguje, ale co teď docela dobře funguje je domácí vzdělávání. Máme takový příklad na Moravě, tomu chlapci je teď asi 14. Vzdělává ho maminka Je opravdu dobře vychovaný, je chytrý, komunikativní. Teď dvě děti z farmy odjely do gurukuly do Indie a prý tam velmi dobře prospívají, moc je chválí. Pak jsou tam ještě asi další 4 děti. Můj duchovní mistr mluvil o tom, že bychom měli udělat školu, která by byla otevřena všem dětem bez rozdílu, ale zatím nic není.

9. Zeptám se na další otázku. Styk s lidmi jiného vyznání či bez vyznání je pro vás bez problémů? Nebo jak to vnímáte?

My to většinou nevyhledáváme. Hodnoty okolních lidí jsou pro nás zvláštní. Třeba moje máma jí maso a vídám se s ní, toleruji to, mám jí ráda a nechci jí zlomit srdce. Ale jinak jezení masa naprosto odsuzuju a strašně mi to vadí. Normální běžný kontakt mi nevadí. Nevyhledávám to, ale co mi přijde do života, to přijímám, komunikuji s lidmi normálně, aby se také cítili dobře. My rozdělujeme lidi na oddaný, nevinnou veřejnost a démony, ale těch je fakt minimum. Zbytek jsou prostě nevinní lidi, kteří jen nemají dostatek poznání. To je jak s malými dětmi, taky na ně nemůžeme být zlý, když něco nevědí nebo dělají špatně.